Prokop Tomek

Činnost kontrarozvědky StB proti Amnesty International v dochovaných dokumentech

Úvod

Předkládaná edice dokumentů je přepisem torza informací ze svodek kontrarozvědky Státní bezpečnosti (StB) týkajících se mezinárodní organizace Amnesty International (AI) v letech 1977–1989. Rozpracování aktivit zahraniční nevládní organizace Státní bezpečností bylo mimořádné, stejně jako rozsah aktivit Amnesty International v Československu.

Amnesty International vznikla v květnu 1961 ve Velké Británii a měla být původně jednorázovou kampaní. Její organizátor, britský právník Peter Benenson (1921–2005), chtěl upozornit na zapomenuté politické vězně všude po světě. Díky rychlé a výrazné odezvě veřejnosti nejen ve Velké Británii byla již rok poté založena mezinárodní organizace Amnesty International. Časem se změnila v mohutné a relativně vlivné mezinárodní hnutí s pobočkami po celém světě. V době své činnosti byla mnohokrát oceněna (včetně Nobelovy ceny míru v roce 1977) a získala si uznání a respekt.

Základem činnosti AI je především vymáhat dodržování Všeobecné deklarace lidských práv přijaté státy sdruženými v OSN v roce 1948. K tomuto cíli se snažila a dodnes snaží aktivizovat veřejné mínění v demokratických zemích. Ve smyslu této deklarace usiluje o propuštění vězňů svědomí, lidí odsouzených, zadržovaných nebo jinak fyzicky omezovaných z důvodu projevování politického, náboženského nebo jiného přesvědčení nebo z důvodu etnického původu, pohlaví, rasy či jazyka, pokud neužívali nebo neobhajovali násilí.

Československá socialistická republika byla jednou ze zemí, které se staly terčem kritiky AI, jež se tak musela zákonitě velmi rychle dostat do kontroverze s komunistickým režimem. Potlačování lidských práv bylo již od převzetí moci komunisty v únoru 1948 charakteristickým rysem jejich vlády. Výběr jednoho z prvních vězňů svědomí hájeneného Amnesty International, internovaného arcibiskupa Josefa Berana,[1] byl zá-

1 Josef Beran (29. 12. 1888 – 17. 5. 1969), český římskokatolický kněz, profesor teologie a pražský arcibiskup. Od roku 1942 byl internován v koncentračním táboře. V roce 1946 se stal pražským arcibiskupem. Po únoru 1948 se dlouho snažil o dohodu s komunistickou mocí. Nakonec byl v roce 1949 internován, izolovaně, de facto bez soudního rozhodnutí vězněn postupně v několika uzavřených objektech až do roku 1963. V roce 1965 mu bylo umožněno odjet na kardinálské svěcení do Říma, odtud se však již do vlasti nemohl vrátit. Zúčastnil se aktivně druhého vatikánského koncilu v Římě a podnikl pak velké množství pastoračních cest mezi československými exulanty ve světě. Zemřel v Římě, tam je také pohřben. Srov. VODIČKOVÁ Stanislava: *Uzavírám vás do svého srdce. Životopis Josefa kardinála Berana*. ÚSTR – CDK, Praha – Brno 2009.

rukou toho, že komunistický režim bude považovat tuto nevládní organizaci za svého nepřítele.

Kritika Amnesty International byla vedena vždy korektní formou a snažila se nekonfrontačním způsobem umožnit provinilé vládě se ctí napravit křivdu, kterou páchala na vlastních občanech. Představitelé komunistického režimu však vnímali jakoukoli vnější kritiku jako útok a vměšování do vnitřních záležitostí státu. Oficiální odezva na činnost AI neexistovala. Prakticky veškerou „komunikaci" s ní vedl bezpečnostní aparát. Byly to zejména snahy o zamezování kontaktů směrem do Československa, o pronikání tajných spolupracovníků do organizace, ale třeba i příprava propagandistických článků ve stranickém tisku.

Podle záznamu v registru svazků vedla objektový svazek s krycím jménem „Amnesty" X. správa FMV (SNB) na objekt „Amnesty International Londýn".[2] Hlavní zdroj informací o aktivitách StB proti této organizaci tedy neexistuje. Přesto lze najít určité údaje v jiných materiálech StB. Jsou to především periodická vyhodnocení činnosti a plány práce, uložené ve fondu X. správy SNB. I tento druh dokumentů se však dochoval jen z období osmdesátých let.

Amnesty International poměrně dlouho aktivně v Československu nezasahovala. Relativně málo zmínek prokazuje její zájem v šedesátých letech.[3] Fakt, že byl objektový svazek na tuto organizaci založen až v polovině roku 1977, může být signálem její zvýšené aktivity. To má patrně souvislost s tzv. Helsinským procesem. Závěrečný akt Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE) byl podepsán v roce 1975 v Helsinkách. Součástí tzv. třetího koše této dohody byl závazek účastnických zemí dodržovat lidská práva svých občanů. V zemích východního bloku to vedlo k aktivizaci opozice, v Československu k prohlášení Charty 77 a patřičně ostrým reakcím režimu a jeho represivního aparátu.[4]

2 Objektový svazek reg. č. 12778 „Amnesty" byl založen 28. 2. 1977, podle registru svazků měl čtyři díly a byl zničen 7. 12. 1989.

3 Amnesty International se zajímala o osud vězněného Silvestra Krčméryho v roce 1964, soudní proces s Janem Benešem v roce 1967 nebo rok nato o vězně Františka Vojtka a Františka Kučeru. Silvestr Krčméry (5. 8. 1924 – 10. 9. 2013), slovenský lékař. V roce 1951 byl zatčen a roku 1954 odsouzen Vojenským soudem v Trenčíně (v době zatčení byl vojákem základní služby) na 14 let za vlastizradu. Pro propuštění roku 1964 byl mimořádně aktivní v laickém katolickém hnutí. Jan Beneš (26. 3. 1936 – 1. 6. 2007), výtvarník, spisovatel a publicista. Poprvé byl vězněn jako voják základní služby za podvracení bojové morálky (1958–1960), podruhé v letech 1967–1968 za vlastizradu (spolupráce s exilovým časopisem *Svědectví*). Roku 1969 emigroval do USA. Po roce 1989 se do Československa vrátil. P. František Vojtek SJ (4. 10. 1911 – 22. 7. 1981), český katolický kněz, člen jezuitského řádu, filozof a spisovatel. Od roku 1950 byl internován v rámci akce „K" v Želivi a v Králíkách, kde jej StB zatkla. V Ostravě byl zařazen do procesu s jezuitskými řeholníky „Zgarbík a spol.". Fr. Vojtek byl odsouzen na 12 let odnětí svobody. Propuštěn byl v roce 1968, takže internací, vazbou a odsouzením byl zbaven svobody celkem na 18 let. V letech 1970–1972 mohl krátce legálně vykonávat duchovní službu a poté do smrti psal filozofická a teologická díla. Františka Kučeru se nepodařilo identifikovat.

4 Další zaznamenaný objektový svazek věnovaný tématu Amnesty International (krycím jménem opět „Amnesty") byl zaregistrován až 15. 5. 1981 na 3. oddělení II. odboru Správy StB České Budějovice. Měl registrační číslo 14577 a byl zničen rovněž v prosinci 1989.

X. správa FMV[5] vznikla roku 1974 jako centrální součást StB pro boj proti „vnitřnímu nepříteli".[6] Zabývala se ale i tématy s přesahem do zahraničí, v tomto případě tzv. centry ideologické diverze (ideocentry). Objektový svazek Amnesty International byl veden na jejím 2. oddělení 4. odboru (ideocentra). Po organizační reformě a začlenění X. správy SNB do Hlavní správy kontrarozvědky (II. správy SNB) v srpnu 1988 byl veden na 2. oddělení 12. odboru II. správy SNB (ideodiverzní centra a emigrantská uskupení). Před založením svazku byly zakládány občasné zásilky Amnesty International do objektových svazků „Protistátní tiskoviny a dokumenty" nebo „K-231".[7]

Téma Amnesty International zajímalo i sovětský Výbor národní bezpečnosti (KGB). Svědčí o tom například služební cesta majora Josefa Nevečeřala (nar. 1945, od 1. 12. 1977 do 1. 12. 1982 náčelníka 4. odboru X. správy FMV) do SSSR ve dnech 10.–14. dubna 1978 na mezinárodní poradu náčelníků odborů ke koordinovaným mezinárodním akcím, jež se konala na V. správě KGB (ochrana ústavního pořádku – otázky ideologie a disentu). Spolupráce s KGB v této problematice je patrná i z dokumentů X. správy SNB.

Agenda související s Amnesty International nepatřila na X. správě SNB k nejrozsáhlejším. Pozornost však vzbuzovala permanentně. Neustálé „obtěžování", které působily její kampaně k otázce lidských práv, jistě zaměstnávaly aparát StB. Šlo o petice a dopisy jednotlivců za propuštění politických vězňů, tiskoviny AI a zásilky obětem porušování lidských práv. O rozsahu svědčí pravidelná hodnocení množství zadržených písemných zásilek ze zahraničí se „závadným" obsahem. Celkové množství z dostupných hodnocení StB pak ukazuje ve srovnání s dalšími zásilkami ze zahraničí na československé poměry zcela mimořádný rozměr akcí této organizace:[8]

Období	**Ostatní zahraniční písemnosti**	**Zásilky Amnesty International**
1981	1062	33193
1982	5017	22797
1983	1260	42206
1984	1460	25544
březen až červen 1985	94	2028
leden až listopad 1986	4581	10757
1987	9040	32723
leden až březen 1989	?[9]	20066

5 V letech 1974–1979 X. S FMV – X. správa Federálního ministerstva vnitra, v letech 1979–1988 pak X. S SNB – X. správa Sboru národní bezpečnosti.

6 Srov. KOUTEK Ondřej: X. správa SNB – útvar Státní bezpečnosti určený pro boj proti tzv. vnitřnímu nepříteli. *Securitas Imperii*, 2006, č. 14, s. 354–410.

7 *ABS*, f. Správa kontrarozvědky pro boj proti vnitřnímu nepříteli (X. správa SNB) 1974–1989 (dále jen A 36), inv. j. 158 a 160, jednací protokoly „přísně tajné" 4. odboru za roky 1974 a 1976.

8 Tamtéž, inv. j. 326, 342, 345, 346, 347, 349, 350, 351, 353, 375 a 522.

9 Údaj nebyl v podkladech uveden.

Zadržené dopisy a petice ve prospěch vězňů přicházely z 2. odboru VI. správy FMV, která se zabývala cenzurou korespondence.[10] Jednalo se i o bulletiny *Amnesty International Newsletter* a podobné tištěné materiály. Řadu zásilek odevzdávaly také státní úřady, jako např. ministerstvo spravedlnosti, předsednictvo vlády, generální prokuratura apod.

Z dochovaných dokumentů i z jednacích protokolů pošty 4. odboru X. správy SNB lze vyvodit, že aktivity StB proti Amnesty International nebyly příliš systematické a ofenzivní. Spíše šlo o reakce na vnější podněty. Trvalou pozornost věnovala StB příjezdům jejích „emisarů", tedy pozorovatelů soudních procesů, výzkumníků a doručovatelů finančních podpor a informací. Po těchto lidech vytrvale pátrala a bojovala proti nim odpíráním víz, šikanováním na našem území a vyhošťováním.

StB také přijímala preventivní kroky: zapisovala „nepříjemné" cizince na tzv. Index nežádoucích osob (INO),[11] aby zamezila jejich budoucím pokusům o cestu do Československa, a také je zařazovala do databáze nepřátel celého východního bloku, tedy do Systému sjednocené evidence poznatků o nepříteli, který iniciovala a provozovala KGB se spřátelenými státními bezpečnostmi.[12] StB také pozorně sledovala kontakty československých občanů s aktivisty AI v zahraničí, ať písemné nebo osobní.

Ze zahraničních sekcí Amnesty International byla vůči Československu aktivní hlavně sekce německá a překvapivě i italská.[13] Zatímco němečtí aktivisté vcelku unikali větší pozornosti a sankcím, činnost Italů byla v polovině osmdesátých let v centru pozornosti StB. Německá Amnesty International působila totiž zejména na vlastním území, kdežto italská se snažila budovat spojení do Československa. StB odhalila údajný „kanál" pro přepravu tiskovin do ČSSR pomocí cest italských odborářů, organizovaných jako výměnné pobyty. Právě do italské sekce AI měli proniknout dva z nevelkého počtu agentů StB trvaleji využívaných proti této organizaci: „Marco" a „Radek".[14] Důvod tehdejší mimořádně velké aktivity italské národní sekce není jasný. StB stanovovala při zahajování akcí nereálná podezření ze spáchání trestného činu podvracení republiky nebo poškozování zájmů republiky v cizině. Ale prakticky všechny případy, ve kterých rozpracovávala cizince nebo československé občany pro podezření

10 Viz Rozkaz ministra vnitra ČSSR č. 10/1979, Organizační řád správy výkonné zpravodajské techniky, čl. 17 – viz http://www.ustrcr.cz/data/pdf/rozkazy/orstb71-89/rmv_10_1979.pdf (citováno k 23. 2. 2016).

11 Index nežádoucích osob vedla jako počítačovou databázi Federální správa pasů a víz – cizinecký odbor (součást StB) a zařazovala na něj všechny cizince, jimž byl vysloven zákaz pobytu nebo byli administrativně či soudně vyhoštěni z ČSSR. Srov. Nařízení ministra vnitra ČSSR č. 31 z 10. 8. 1972, kterým se stanoví postup při zákazu pobytu, vyhoštění a dalších opatřeních vůči cizincům.

12 Unikátní mezinárodní počítačová databáze vznikala od roku 1977 a státní bezpečnosti východního bloku do ní vkládaly údaje o cizincích nebo emigrantech, kteří údajně ohrožovali jejich zájmy. Iniciátorem a hlavním uživatelem bylo KGB. Srov. TOMEK Prokop: *Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli v československých podmínkách*. ÚSTR, Praha 2008 a TÝŽ: Ambiciózní, ale neúspěšný pokus. Systém sjednocené evidence poznatků o nepříteli. In: BLAŽEK, Petr (ed.): *Opozice a odpor proti komunistickému režimu v Československu 1968–1989*. Ústav českých dějin FF UK – Dokořán, Praha 2005, s. 223–245.

13 Amnesty International byla rychle se rozvíjející organizací. V roce 1975 měla asi 70 000 členů a 1592 skupin v 33 zemích. O deset let později to bylo již 500 000 členů a podporovatelů a 3433 skupin v 50 zemích.

14 O nich viz dále.

z provádění nepřátelských aktivit proti režimu prostřednictvím Amnesty International, skončily přes zastrašování bez fatálních následků pro aktéry. Zvláště možnosti citelného postihu cizinců byly dosti problematické. Nejběžnější bylo zařazení na Index nežádoucích osob a neudělení víza. Například britský právník Bernard Simmons se tak nemohl v říjnu 1977 zúčastnit jako pozorovatel procesu s Václavem Havlem, Františkem Pavlíčkem, Otou Ornestem a Jiřím Ledererem. Dalším způsobem bylo vyhoštění ze země. V říjnu 1978 StB zadržela a posléze vyhostila rakouského právníka Wolfganga Aignera. Zástupci Amnesty International byli také při návštěvách Československa běžně sledováni. Domácí kontakty AI pak byly po rozpracování StB většinou zastrašovány při tzv. profylaktických pohovorech, někdy i postiženy trestně-právně, jako např. Milena Mišičková, která udržovala kontakty s přáteli z Amnesty International – Okresní soud ve Strakonicích ji v roce 1982 odsoudil na sedm měsíců nepodmíněně za pobuřování.[15]

Úsilí StB potlačovat činnost Amnesty International lze rozdělit do dvou oblastí. První byla snaha zamezit rozšiřování struktur, vlivu a povědomí o této organizaci na československém území. To se pomocí trvalého sledování a totální cenzury korespondence i médií nepochybně dařilo. Struktura Amnesty International proto v Československu před rokem 1989 nevznikla. Dle tehdejších československých úřadů bylo povolení pobočky AI naprosto vyloučeno. Takže výsledkem mediální kampaně a cenzury bylo spíše to, že lidé o této organizaci a její práci nevěděli, než vytvoření jejího negativního obrazu u veřejnosti.

Zástupci Amnesty International a domácí obránci lidských práv (například VONS) udržovali celou řadu individuálních kontaktů.[16] Některé se ale StB dařilo kontrolovat, infiltrovat nebo zpřetrhat. Řada členů AI nebyla na území státu vpuštěna, případně byli obtěžováni, zadržováni nebo nakonec vyhoštěni. Občané, kteří s organizací spolupracovali, byli StB různým způsobem kontrolováni, zastrašováni a v některých případech i pronásledováni. Nepochybně však řada takových kontaktů pozornosti StB unikla a úspěšně fungovala.

Druhou oblastí, v níž je třeba zkoumat úspěšnost potlačování vlivu Amnesty International v Československu, jsou výsledky její vlastní práce. Tou byla podpora a pomoc konkrétním obětem porušování lidských práv a zlepšování obecného stavu i právních podmínek v zemi.

V tomto směru se podařilo učinit celou řadu drobných kroků, jako byla podmínečná propuštění nebo přerušení výkonu trestu, formálně třeba ze zdravotních důvodů. Představitelé komunistického režimu, stejně jako podobných režimů, z prestižních důvodů nepřiznávali, že se podvolili tlaku zvenčí. Nedokázali také zabránit

15 *ABS*, f. Svazky kontrarozvědného rozpracování – České Budějovice (dále jen CB-KR), svazek a. č. 23830, reg. č. 10242, signální svazek byl zaveden 24. 5. 1977 na S StB České Budějovice – O StB Strakonice, přeregistrovaný na č. 14635, od 16. 4. 1981 osobní svazek, „Tajemnice", Milena Mišičková, nar. 1. 9. 1928.

16 V samizdatovém periodiku *Informace o Chartě 77* byly několikrát o organizaci zveřejněny informace. Např. Co je Amnesty International? *INFOCH*, 1985, č. 6; Zpráva Amnesty International (za rok 1986). *INFOCH*, 1987, č. 14 a Amnesty International o Československu. *INFOCH*, 1987, č. 4.

zasílání finančních podpor ze zahraničí (ačkoli je možné, že tento „nechtěný" příliv tvrdé měny nebyl tak nevítaný...). Co bylo ale důležitější, v průběhu let se staly určité formy zacházení s pronásledovanými nepřijatelnými, a pokud došlo k závažné události, znamenala pro režim uvnitř i navenek velké obtíže.

V potlačování vlivu Amnesty International byla Státní bezpečnost zjevně čím dál méně úspěšná. Agenda AI narůstala stejně jako reakce StB na ni. V roce 1985 byla uváděna jako jedna ze tří nejvýznamnějších ideodiverzních zahraničních center. Jak ukazují poslední dokumenty v tomto souboru, nebylo možné eliminovat různorodé působení Amnesty International v zemi. Státní bezpečnost plánovala řadu rozkladných opatření. Alarmující je skutečnost vyplývající jasně z posledních dokumentů: celá dlouhá léta nedokázala StB dostatečně analyzovat systém práce Amnesty International, který nebyl nijak utajován. Dokumenty a apely rozesílané jejími členy StB jen přijímala a (asi) ukládala, ale nedokázala z nich vyčíst prakticky nic, co by jí pomohlo účinně činnost této organizace potlačovat. Můžeme tedy konstatovat, že Amnesty International byla efektivní a účinnou silou a také že nárůst vztahů mezi svobodným světem a Československem již nebylo možné v osmdesátých letech přetrhat. Cesta ke svobodné společnosti byla zkrátka nevyhnutelná.

Ediční poznámka

Editované dokumenty jsou prvním pokusem o odborné zpracovaní a zveřejnění dokumentace k činnosti Státní bezpečnosti na téma Amnesty International. Poznámkový aparát obsahuje řadu nových informací zejména k rozsahu petic a dopisových akcí ze zahraničí. Vzhledem ke skartaci objektového svazku vedeného StB na tuto mezinárodní organizaci jde zatím prakticky o jediné informace, které mohou být vodítkem pro zkoumání tohoto tématu. Poznání činnosti StB v důležitém období druhé poloviny osmdesátých let je limitováno nedostatkem pramenů. Shromáždění a analýza svodek kontrarozvědky proto mohou být takovými pramennými alternativami.

Při transkripci editovaných písemností bylo přihlédnuto ke specifickým okolnostem jejich vzniku. Drobné překlepy, zkomoleniny, vynechání interpunkce a další pravopisné chyby a odchylky byly opraveny. Zkratky byly rozepsány při prvním výskytu, dále pak v případech, kdy by jejich význam nebyl zcela jasný. Pokud je možný jejich dvojí výklad, byly ponechány. Tři tečky v hranatých závorkách před editovaným dokumentem či za ním [...] signalizují vynechání části dokumentu. Řazení dokumentů je chronologické, regest každého z nich kromě charakteristiky písemnosti obsahuje i datum a místo jeho vzniku (míněna součást Státní bezpečnosti, na které vznikl). Za každým editovaným dokumentem se nachází citační formule, obsahující název fondu a formu písemnosti. Jedná se o doslovné přepisy relevantních částí rozsáhlých dokumentů. Zásahy editora do textu jsou vyznačeny v hranatých závorkách. Jde celkem o 51 dokumentů nebo jejich částí. Pro roky 1978, 1979, 1980 to je po jednom dokumentu, pro roky 1981 a 1982 po dvou, 1983 jeden, 1984 osmnáct, 1985 a 1986 po osmi, 1987 pět, 1988 tři a 1989 dva dokumenty.

Rok 1978

Dokument č. 1

29. 1. 1979 – Vyhodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi za rok 1978 a současná operativní situace, X. S FMV, s. 13.

[...] V průběhu rozpracování antikomunistické organizace Amnesty International bylo na území ČSSR odhaleno 12 emisarů jednotlivých sekcí.[17] Jejich nepřátelská činnost v ČSSR byla zmařena. V této souvislosti byly získány poznatky o předávání a rozdělování finančních podpor rodinám odsouzených. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 341, strojopis.

Rok 1979

Dokument č. 2

29. 1. 1980 – Vyhodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi za rok 1979, X. S FMV, příloha k č. j. VN-0019/03-80, s. 8.

[...] Ve spolupráci se sovětskými přáteli[18] byla připravena kompromitace antikomunistické organizace AMNESTY INTERNATIONAL (AI). Byl odhalen systém předávání podpor AI „opozičníkům"[19] a její emisaři jsou za pobytu v ČSSR kontrarozvědně kontrolováni. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 342, *strojopis.*

Rok 1980

Dokument č. 3

1981[20] – Hodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi za rok 1980, X. S SNB, příloha k č. j. VN-0084/03-81, s. 13.

[...] Byl zpracován komplexní soubor opatření k diskreditaci činnosti AI. Byly odhaleny styky emisarů AI na území ČSSR a získány poznatky o organizovaných podporách AI nepřátelským osobám v ČSSR. Dále byly zjištěny záměry vytvořit národní sekci AI v ČSSR.[21] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 343, *strojopis.*

17 Uvedený počet zástupců AI na území Československa v daném období se zdá být nereálný. V říjnu 1978 byl v Brně prokazatelně zadržen a následně vyhoštěn ze země rakouský právník Dr. Wolfgang Aigner, který přijel, aby dohlížel na proces s Petrem Cibulkou, Liborem Chloupkem a Petrem Pospíchalem v Brně. Dne 3. října 1978 byl Aigner zadržován StB po dobu pěti hodin, vyslýchán a účast na procesu mu byla zcela znemožněna.

18 Státní bezpečností běžně používané označení pro KGB.

19 Tzn. osobám, které AI označila za vězně svědomí: tedy lidem odsouzeným, zadržovaným nebo jinak fyzicky omezovaným z důvodu projevování politického, náboženského nebo jiného přesvědčení nebo z důvodu etnického původu, pohlaví, rasy či jazyka, pokud neužívali nebo neobhajovali násilí.

20 Nedatováno, dokument se vztahuje výhradně k roku 1980.

Rok 1981

Dokument č. 4

12. 12. 1980 – Plán činnosti X. správy SNB na rok 1981, č. j. VN-00162/01-80, náčelník X. správy SNB genmjr. Vladimír Stárek[22], schválil I. náměstek MV ČSSR genmjr. JUDr. Ján Kováč[23], s. 17–18.

[...] IV. – V problematice ideologické diverze[24]

odhalovat záměry ideodiverzních a emigrantských center a organizovat aktivní opatření k znemožňování jejich nepřátelské činnosti vůči ČSSR a ZSS;[25]

pronikat do hlavních ideodiverzních a emigrantských center AI, OUN, NTS, RSE, RS, skupin „LISTY" a „SVĚDECTVÍ".[26]

Zvýšit efektivnost a ofenzivnost využívání výjezdové agentury KR[27] k pronikání do těchto center. Odhalovat v akci „AI" záměry s cílem zabránit vytvoření národní sekce AI na území ČSSR. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 324, strojopis.

21 Až do roku 1989 v Československu nevznikla sekce Amnesty International. To by se mohlo stát pouze na legální bázi, což pochopitelně možné nebylo. V roce 1992 bylo založeno nejprve Sdružení AI ČSFR (ČR) a až v nedávné době vznikly organizační podmínky pro uznání řádné sekce Amnesty International v České republice.

22 Genmjr. Vladimír Stárek (nar. 17. 8. 1924), náčelník X. správy SNB od jejího vzniku 1. 6. 1974 do 31. 5. 1982.

23 JUDr. Ján Kováč (27. 11. 1933 – 20. 6. 1988). Od roku 1952 byl příslušníkem armády. Odtud byl v roce 1963 přijat k SNB. V letech 1970–1972 byl velitelem Pohotovostního útvaru VB MV SSR, pak náčelníkem KS SNB Bratislava a od roku 1974 náčelníkem XII. správy FMV Bratislava. V období 1. 10. 1979 – 31. 10. 1985 zastával svou nevýznamnější funkci I. náměstka MV ČSSR. Dne 9. 4. 1980 dosáhl i hodnosti generálmajora. Ovšem 1. 11. 1985 byl přemístěn do činné zálohy a stal se představitelem FMV v Bulharsku, 31. 8. 1987 byl zproštěn služby a 25. 2. 1988 propuštěn ze služebního poměru pro porušení přísahy, 19. 2. 1988 vyloučen předsednictvem ÚV KSČ z komunistické strany a zbaven i dalších funkcí. V srpnu 1986 bylo zahájeno prověřování a 1. 12. 1987 bylo proti němu vzneseno vyšetřovatelem inspekce MV obvinění z trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví a podílnictví ke škodě majetku v socialistickém vlastnictví. Ján Kováč byl jedním z funkcionářů, kteří se nechali korumpovat Stanislavem Babinským, předsedou Spotřebního družstva Jednota v Trstené, okres Dolný Kubín. Babinského aféra byla v té době proslulým příkladem korupce a obohacování se stranické nomenklatury. Více k němu viz KALOUS, Jan a kol.: *Biografický slovník představitelů ministerstva vnitra v letech 1948–1989. Ministři a jejich náměstci*. ÚSTR, Praha 2009.

24 Podtrženo v originále.

25 Země socialistického společenství, tedy SSSR a jeho satelitní státy.

26 OUN – Organizace ukrajinských nacionalistů, NTS – Nězavisimoj trudovoj sojuz = Nezávislý svaz pracujících, RSE – Rádio Svobodná Evropa, RS – Rádio Svoboda, *Listy* – časopis socialistického exilu vydávaný v Itálii Jiřím Pelikánem, *Svědectví* – liberální exilový časopis vydávaný od roku 1956 Pavlem Tigridem v Paříži. Škála ideodiverzních organizací byla pro Státní bezpečnost velmi široká. OUN, NTS a RS neměly prakticky žádnou souvislost s Československem a StB o ně projevovala zájem jen na základě zadání sovětské KGB.

27 Zde míněno kontrarozvědky.

Dokument č. 5
1982[28] – Hodnocení pracovních výsledků na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi za rok 1981 a bezpečnostní situace v ČSSR, X. S SNB, příloha k č. j. VN-0037/03-1/82, s. 26.

[...] K diskreditaci RSE a AI byly zpracovány a zveřejněny v č[esko]s[lovenském] tisku 2 publikace pod názvem „Není svobodná ani evropská" a „Samozvanci špioni a rozvratníci".[29]

V rámci akce TRIBUNÁL (kompromitace RSE-RS a Amnesty International, prováděné přáteli), byly zpracovány a předány podklady pro V. S KGB.[30]

V průběhu hodnoceného období byla prováděna aktivní operativní kontrola 26 emisarů a spojek vyslaných do ČSSR ze zahraničí.[31]

Z tohoto počtu bylo v hodnoceném období nově odhaleno a operativně kontrolováno celkem 15 emisarů. Z toho po linii skupiny LISTY 6 osob, skupiny SVĚDECTVÍ 7 osob, Amnesty International 2 osoby. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 344, strojopis.

Rok 1982

Dokument č. 6
15. 12. 1981 – Plán činnosti X. správy SNB na rok 1982, č. j. VN-001174/03/81, náčelník X. správy SNB genmjr. Vladimír Stárek, schválil I. náměstek MV ČSSR genmjr. JUDr. Ján Kováč, s. 18.

[...] III. v problematice ideologické diverze[32]

1) Odhalovat současné i perspektivní záměry ideodiverzních center a emigrantských seskupení a organizovat aktivní opatření směřující k narušování jejich nepřátelské činnosti vůči ČSSR a ostatním ZSS:

pronikat nadále do hlavních ideodiverzních, sionistických a emigrantských seskupení skupiny LISTY, SVĚDECTVÍ, KONTINENT, AI, RSE, RS, OUN, NTS, SŽK[33],

ve spolupráci s I. S SNB a 2. odbory S StB zvyšovat efektivnost a ofenzivnost výjezdové agentury k plnění tohoto úkolu;[34]

28 Nedatováno, obsah se vztahuje k roku 1981.

29 První uvedený text, který se zjevně zabýval Rádiem Svobodná Evropa, se nepodařilo dohledat. Druhý text: ALEŠ, Jiří – NEVEČEŘAL, Josef: Samozvanci, špioni a rozvratníci. *Tribuna*, 9. 9. 1981.

30 Myšlenka akce „Tribunál" vzešla v roce 1976 z KGB. Šlo o vytvoření morálního soudu, který by před světovou veřejností a médii odhalil „pravou" tvář rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Svoboda. Amnesty International se projekt snad neměl týkat. Sama KGB od něj nakonec ustoupila, nejspíše z obavy z mezinárodních komplikací.

31 V roce 1981 přijeli v zájmu Amnesty International do ČSSR zřejmě JUDr. Pierre Mertens, Philipp Luersdorf, Andrew Oxley, Paddy May Coyle, Eberhard Klose, Gertruda Dotzauerová, J. Walne a prof. Zbyněk Zeman, Další jména se nepodařilo zjistit.

32 Podtrženo v originále.

33 *Kontinent* byl ruský exilový časopis zaměřený na politiku SSSR a jeho satelitů. Byl založen v roce 1974, vycházel německy, rusky, později anglicky a v letech 1979–1981 i norsky. SŽK – Světový židovský kongres.

v této souvislosti odhalovat nové formy a metody práce ideodiverzních center a emigrantských seskupení a narušovat jejich záměry proti ČSSR a ZSS; [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 325, *strojopis.*

Dokument č. 7
24. 9. 1985 – Souhrnná informace o nepřátelské aktivitě ideodiverzních center, hlavních seskupení čs. reakční politické emigrace na Západě a antisocialistických elementů v ČSSR, AIPKO[35] X. S SNB, č. j. VN-00921/03-82, s. 4 a 6.

[...] Pokud jde o globální postavení prostředků podvratného působení protivníka proti ČSSR, lze z jejich spektra jako nejnebezpečnější i v současném období vyčlenit v oblasti ideologické diverze spojené vysílače CIA[36] RÁDIO SVOBODNÁ EVROPA – RÁDIO SVOBODA (RSE/RS), ideodeverzní organizaci AMNESTY INTERNATIONAL (AI) kontrolovanou britskou zpravodajskou službou a tzv. „Institut pro strategické studie" v Londýně.[37] [...]

[...] Pokud jde o ideodiverzní organizaci AMNESTY INTERNATIONAL, nebezpečnost jejího protisocialistického působení zesiluje zejména skutečnost, že za asistence britské zpravodajské služby a pod americkými vlivy se kromě přímé antikomunistické propagandy a agitace trvale podílí na podvratné činnosti rozvědně informačního a rozvědně organizačního charakteru. Centrála této organizace v Londýně i její pobočky v různých zemích západu vysílají do ČSSR a dalších socialistických států spojky a emisary. Úkoly těchto osob spočívají v opracovávání (sic) exponentů vnitřního protivníka, jeho morální, materiální a finanční podpoře, v předávání instrukcí a pokynů. Společenskou nebezpečnost této činnosti zvyšuje skutečnost, že emisaři zpětně soustřeďují zájmové informace s cílem jejich využití k protisocialistickým cílům v zahraničí.

Pro snahy zahraničního protivníka je v daných souvislostech příznačné, že vytváří k uvedeným účelům různé nadace, „mezinárodní ceny", (např. literární za tzv. „nekon-

34 I. správa SNB – Hlavní správa rozvědky Státní bezpečnosti. Její spolupráce s kontrarozvědkou spočívala v oblasti AI zejména v předávání informací ze zahraničí. II. odbory S StB – kontrarozvědné odbory StB na správách StB v krajích ČSSR. Jejich úkoly byly tematicky obdobné X. správě SNB, byly však omezeny teritoriem kraje. Spolupráce s centrálou StB spočívala v řízení společných akcí, koordinaci agenturní sítě, informační výměně. Ze strany centrály pak v metodickém řízení a koordinaci.

35 Analyticko-plánovací, kontrolní a informační odbor. Na tomto odboru se v rámci X. správy SNB scházely informace získané operativními odbory a po vyhodnocení byly distribuovány dalším součástem StB, podle konkrétního obsahu.

36 CIA – Central Intelligence Agency, zpravodajská služba USA. Jediným propojením CIA s RSE a RS bylo financování, protože peníze z amerických vládních zdrojů do těchto stanic pocházely z rozpočtové kapitoly CIA. Rozhlasové stanice ale nebyly nikdy ani formální součástí CIA, i když jejich vznik na přelomu čtyřicátých a padesátých let byl určitou krycí operací, ovšem bez přímé spoluúčasti CIA. V roce 1985 ale žádné spojení RFE/RL se CIA prokazatelně neexistovalo.

37 The International Institute for Strategic Studies (IISS) byl založen ve Velké Británii v roce 1958 se zaměřením na jaderné odstrašení a kontrolu zbrojení. Je znám ročními analýzami vojenských sil států světa. Zveřejňování takových informací jistě vyvolávalo v zemích východního bloku odpor.

formní“ díla) a další finanční fondy. Konkrétním příkladem je tzv. „fond charty 77“, obhospodařovaný ze Švédska exponentem emigrantského seskupení „LISTY“ Františkem JANOUCHEM, který emigroval z ČSSR po roce 1968.[38] V současné době je mimo jiné jeho úkolem zabezpečovat koordinaci nepřátelského působení mezi Amnesty International a emigrantským seskupením „LISTY“.

Z hlediska dopadu na prostředí nepřátelských exponentů v ČSSR, činnost Amnesty International, JANOUCHA, nadace, fondy a podobně, znamenají výrazný aktivizační stimul pro nepřátelsky orientované skupinky a jednotlivce. Tyto osoby páchají trestnou činnost s plnou morální podporou, jsou spolu se svými rodinami finančně zabezpečeny i v případě trestního stíhání. Protivníkem je tak v ČSSR vytvářena kategorie konspirativně placených „kontrarevolucionářů (disidentů) z povolání“. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 724, strojopis.

Rok 1983

Dokument č. 8

17. 11. 1982 – Plán činnosti X. správy SNB na rok 1983, č. j. VN-001010/03-82, náčelník X. správy SNB plk. Zdeněk Wiederlechner[39], schválil I. náměstek MV ČSSR genmjr. JUDr. Ján Kováč, s. 11.

[...] III. v problematice ideologické diverze[40]

[...]

2) Odhalovat současné i perspektivní záměry ideodiverzních nacionalistických center, emigrantských seskupení a organizovat aktivní opatření, směřující k narušování jejich nepřátelské činnosti vůči ČSSR a ostatním ZSS:

pronikat nadále do hlavních ideodiverzních, sionistických a emigrantských seskupení skupiny LISTY, SVĚDECTVÍ, KONTINENT, AI, RSE, RS, OUN, NTS, SŽK;

ve spolupráci s I. S SNB a 2. odbory S StB zvyšovat efektivnost a ofenzivnost výjezdové agentury k plnění tohoto úkolu;

v této souvislosti odhalovat nové formy a metody práce ideodiverzních center a emigrantských seskupení a narušovat jejich záměry proti ČSSR a ZSS; [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 326, strojopis.

38 Prof. František Janouch (nar. 1931) emigroval v roce 1968 do Švédska, kde roku 1978 založil nikoli „fond charty 77“, ale Nadaci Charty 77, která se zabývala podporou aktivit Charty 77 i jejích aktivistů. Na F. Janoucha byl 2. 10. 1969 založen signální, později osobní svazek pod krycím jménem „Cestovatel“. Svazek byl zničen 8. 12. 1989. Je ovšem otázka, jaké poznatky vedly StB k předpokladu, že prof. Janouch zastával úlohu koordinátora mezi Amnesty International a časopisem *Listy*.

39 Plk. Zdeněk Wiederlechner (nar. 21. 4. 1930) byl náčelníkem X. správy SNB od 1. 6. 1982 až do jejího zrušení 31. 7. 1988.

40 Podtrženo v originále.

Rok 1984

Dokument č. 9

25. 2. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. S-SNB od 1. do 31. 1. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84-2, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa[41], schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna[42], s. 2.

[...] AMNESTY INTERNATIONAL jako významné agilní centrum v antikomunistické propagandě proti ČSSR a ZSS využívají speciální služby NATO[43] pro plnění konkrétních rozvědných a dezinformačních opatření. Vydavatelských možností AI zneužívají pro desinformační kampaně i k vyvolávání rozkolu v komunistickém a dělnickém hnutí na Západě a proti mírovému a pokrokovému hnutí ve světě. Kampaně AI proti ČSSR se zvýšenou měrou orientují mj. na „potřebu" rozvíjet v ČSSR i v ostatních zemích ZSS „nové mírové, pacifistické a demokratické hnutí". Z iniciativy AI byl např. tzv. VONS[44] přijat za člena Mezinárodní federace lidských práv se sídlem v Paříži.[45] Rovněž ve sledovaném období pokračovala aktivita AI v realizaci masových akcí formou nátlakových dopisů čs. státním a společenským institucím, v nichž je požadováno propuštění tzv. politických vězňů (UHL, LIS, BATTĚK a další).[46] Jen v měsíci lednu t. r. byl zaznamenán výskyt písemností AI v počtu 791 kusů. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, strojopis.

Dokument č. 10

27. 4. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. S-SNB od 1. do 29. 2. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84-3, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 1.

41 Pplk. Jaroslav Váňa (nar. 11. 4. 1930), starší referent specialista AIPKO.

42 Pplk. Zdeněk Lázna (nar. 27. 4. 1926), v letech 1981–1982 zástupce náčelníka a pak do února 1985 náčelník AIPKO.

43 North Atlantic Treaty Organisation – Organizace severoatlantické smlouvy.

44 Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných.

45 La Fédération internationale des ligues des droits de l'Homme (FIDH) – Mezinárodní federace pro lidská práva je nejstarší nevládní celosvětově působící organizací v oblasti lidských práv. Byla založena roku 1922 a jádrem jejího mandátu je dodržování Všeobecné deklarace lidských práv, Mezinárodního paktu o občanských a politických právech a Mezinárodního paktu o ekonomických, sociálních a kulturních právech.

46 Petr Uhl (nar. 1941), signatář Charty 77 a člen VONS, vězněn v letech 1969–1973 za činnost v Hnutí revoluční mládeže a v letech 1979–1984 za činnost ve VONS. Ladislav Lis (1926–2000), signatář Charty 77, v letech 1978–1984 čtyřikrát vězněn, celkem 29 měsíců. Amnesty International jeho případ zveřejnila v červnu a srpnu 1984 v souvislosti s jeho následnou perzekucí, tedy „ochranným dohledem". Ing. Rudolf Battěk (1924–2013), signatář Charty 77, byl vězněn za údajné podvracení republiky v letech 1969–1970, dále v letech 1971–1974 za organizování letákové akce k volbám v roce 1971 a nakonec v letech 1980–1985 za údajné napadení veřejného činitele a podvracení republiky. Amnesty International jeho případ zveřejňovala v říjnu 1980, v únoru, červnu a srpnu 1981, v říjnu 1983 a oznámila jeho propuštění z vězení v únoru 1986.

[...] V aktivní protičeskoslovenské činnosti nadále pokračuje antikomunistická organizace AMNESTY INTERNATIONAL (v únoru t. r. evidováno 554 tiskovin této organizace). V nátlakových akcích této organizace lze do budoucna očekávat zesilující trend. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 11
26. 4. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. S-SNB od 1. do 31. 3. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-84/4, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 1.

[...] Již v měsíci březnu t. r. výrazně zaktivizovala protičeskoslovenské kampaně antikomunistická organizace AMNESTY INTERNATIONAL (AI). V hodnoceném období několikanásobně vzrostl počet písemností zasílaných na různé instituce v ČSSR. Celkem bylo evidováno 10 410 ks těchto písemností (únor 1984 – 554 ks). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 12
28. 3. 1984 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních problémech práce, 4. odbor X. správy SNB, č. j. VN-001185/4-84, náčelník odboru pplk. Josef Beneš[47], s. 4.

[...] IDC:[48]
[...] Bylo rovněž zaznamenáno zintenzivnění provokačních akcí AI a zvýšení zásilkové činnosti ideodiverzních materiálů na soukromé osoby a jednotlivé instituce. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 373, *strojopis.*

Dokument č. 13
2. 4. 1984 – Průběžná informace o výsledcích činnosti org[ánů] bezpečnosti a současné bezpečnostní situaci v ČSSR za 1. čtvrtletí 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-00306/03/84, s. 7.

[...] V hodnoceném období bylo také zaznamenáno zintenzivnění provokačních akcí Amnesty International a zvýšení zásilkové činnosti ideodiverzních materiálů na soukromé osoby a jednotlivé instituce. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 347, *strojopis.*

47 Pplk. Josef Beneš (nar. 19. 10. 1937) byl od října 1983 do srpna 1988 náčelníkem 4. odboru X. správy SNB.
48 Podtrženo v originále. IDC – ideodiverzní centra, též centra ideologické diverze. Označení používané ideologickým aparátem KSČ i Státní bezpečností pro zahraniční instituce, které údajně usilovaly o likvidaci socialistických režimů v sovětském bloku pomocí nenásilných, ideologických, filozofických nebo náboženských myšlenek.

Dokument č. 14
27. 6. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. S-SNB od 1. do 30. 4. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03/84/5, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 1.

[...] Antikomunistická organizace AMNESTY INTERNATIONAL vykazuje oproti předchozímu období relativně nižší intenzitu působení. Podle evidence 1. odboru[49] X. správy SNB byl zjištěn výskyt 7 507 zásilek, určených pro „chráněné osoby" (v měsíci březnu evidováno 10 410 zásilek AI). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 15
28. 6. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. S-SNB od 1. do 31. 5. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-84/6, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 2.

[...] Intenzita intervenčních zásilek antikomunistické organizace AMNESTY INTERNATIONAL ve prospěch „chráněných osob" z řad čs. občanů zaznamenala v měsíci květnu další pokles. Podle evidence 1. odboru X. S-SNB byl zjištěn na území ČSSR výskyt celkem 4112 kusů těchto zásilek. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 16
25. 7. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. správy SNB od 1. do 30. 6. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84/7, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 3.

[...] Na základě měsíčního přehledu o výskytu protizákonných písemností došlo po delší době k výraznému početnímu snížení písemností AI, zasílaných do ČSSR k „chráněným osobám" – v měsíci červnu evidováno pouze 153 kusů těchto písemností (květen 4112 kusů písemností AI). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 522, *strojopis.*

Dokument č. 17
20. 6. 1984 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních otázkách práce 4. odboru za II. čtvrtletí 1984, 4. odbor X. S SNB, pplk. Josef Beneš, s. 4 a 7.

[...] Ideodiverzní centra:
[...] Pokud se týče aktivity AMNESTY INTERNACIONÁL (sic), nejsou zjišťová-

49 1. odbor X. správy SNB měl „na starosti" agendu „antisocialistické síly a nepřátelská uskupení".

ny změny v intenzitě působení. Operativními prostředky se podařilo získat přehled funkcionářů jednotlivých národních sekcí AI.[50] Byla kompletizována základna pro provádění typování našich občanů, které po získání bude možno ofenzivně využít do této problematiky. [...]

Výslednost v akcích:[51]

V problematice ideodiverzních center byly získány poznatky o nové aktivitě objektů v akci DELTA,[52] byl vypracován projekt aktivních opatření v problematice AMNESTY INTERNACIONÁL (sic) a v problematice RSE je dále pracováno na projektu KOMPROMITACE, který bude využit ve spolupráci s V. správou KGB. V problematice RSE bylo dále odhaleno 6 osob dopisovatelů,[53] které jsou v aktivním rozpracování jednotlivých S-StB podle místa bydliště. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 522, *strojopis.*

Dokument č. 18
12. 9. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. správy SNB od 1. do 31. 7. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84/8, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, schválil náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 1.

[...] Podle měsíčního přehledu 1. odboru X. S SNB o výskytu protizákonných písemností došlo ve sledovaném období opět ke zvýšenému zasílání písemností antikomunistické organizace AMNESTY INTERNATIONAL do ČSSR, intervenujících za tzv. chráněné osoby z řad vnitřního protivníka – evidováno celkem 931 kusů (červen 153 kusů). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 19
26. 9. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. správy SNB od 1. do 31. 8. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84/9, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 5.

[...] Z měsíčního přehledu 1. odboru po linii protizákonných písemností vyplývá, že ve sledovaném období došlo relativně k výraznějšímu poklesu distribuce ideodiverzních písemností ze zahraničí na území ČSSR. V měsíci srpnu t. r. bylo evidováno celkem 289 kusů různých zahraničních písemností (červenec 461) a intervenčních dopisů ideodiverzní organizace AMNESTY INTERNATIONAL (AI) za „chráněné osoby"

50 Nebyl přiložen a editorovi se jej nepodařilo vypátrat.
51 Podtrženo v originále.
52 Akcí „Delta" označovala X. správa SNB případ odhalení zásilek exilové literatury do Československa v roce 1981.
53 Naznačenou akci „Kompromitace" a jména dopisovatelů se nepodařilo identifikovat.

(výhradně za exponenty antikomunistických sil z řad „charty" a „VONS", osoby stíhané a řešené za nelegální církevní činnost)[54] v celkovém počtu 170 kusů (červenec 930).

Rozpracováním AI byla dále mapována styková základna této antikomunistické organizace s cílem odhalování kanálů spojení AI (včetně jejich národních sekcí) do ČSSR. Do současné doby se např. podařilo odhalit spojení italské národní sekce AI do ČSSR, které je realizováno prostřednictvím výměnných rekreačních zájezdů odborářů (ROH[55] s odb[orářskou] skupinou ETLI Palermo, Itálie). Hlavním organizátorem distribučního kanálu přepravy materiálů italské sekce AI byl ustanoven Maurizio MARTINI (30 let), který byl poprvé v ČSSR na odborářské rekreaci od 20.–24. 8. 1984.[56] Jmenovaný již ve dnech 5. a 9. září t. r. realizoval distribuci materiálů italské sekce AI do Prahy prostřednictvím odborářů z Itálie Maurio GUBIOLO a Roberta CALDANU.[57] Podstavou T[ajného] S[polupracovníka] MARCO jsou vytvořeny podmínky pro agenturně operativní kontrolu zmíněného distribučního kanálu národní sekce z Itálie do ČSSR (dokumentováno přivezenými materiály).[58] Vzhledem k tomu, že problematiku odboru zpracovává 1. odbor a závažnosti poznatku (určitý nový prvek v činnosti AI) bylo AIPKEM doporučeno získané A[genturní] Z[áznamy] předávat 3. oddělení 1. odboru, což však dosud nebylo realizováno. [...]

ABS, f. A 36, inv. 523, strojopis.

Dokument č. 20
4. 10. 1984 – Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR a aktuálních problémech práce bezpečnosti za 3. čtvrtletí 1984, X.-AIPKO, č. j.: VN-0028/03/84/38, s. 6.

[...] V akci Amnesty International byl odhalen kanál spojení na tuto nepřátelskou organizaci. Byly získány poznatky o přípravách vytvoření nové mezinárodní organizace, která bude pracovat na základě čl[ánku] 19 „Deklarace lidských práv". Tato organizace, se sídlem v Londýně, bude daleko intenzivněji využívat svých možností, které až dosud měla AI.[59] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 347, strojopis.

54 Jde o tzv. tajnou katolickou církev.

55 ROH – Revoluční odborové hnutí, jednotná odborová organizace, zřízená již roku 1946. V praxi totalitního státu se stala především jednou z převodových pák KSČ. V případě sporů zaměstnanců a zaměstnavatelů byla role odborů jen formální. ROH se běžně zabývala zajišťováním rekreačních a sociálních služeb pro zaměstnance.

56 Maurizio Martini (nar. 19. 1. 1954). Dne 22. 10. 1984 byl založen 2. oddělením 4. odboru X. správy SNB na jmenovaného spis prověřované osoby (SPO nebo PO) pod krycím jménem „Zara", reg. č. 29033. Spis byl zničen údajně 5. 12. 1989.

57 V dochovaných materiálech StB se tato jména jinde nevyskytují.

58 TS „Marco" (v některých dokumentech i „Marko") – Petr Kautský (nar. 10. 1. 1948). Dne 16. 10. 1975 byl na něj založen 4. oddělením 2. odboru X. správy FMV spis prověřované osoby pod krycím jménem „Bagrista", registrační číslo 9967. Dne 26. 11. 1975 byl změněn na signální svazek (S) „Anténa" a 25. 6. 1976 na svazek agenta s krycím jménem „Marco", řízený 2. oddělením 4. odboru X. správy FMV. Dne 8. 12. 1989 byl svazek údajně zničen.

59 Organizace s názvem ARTICLE 19 byla založena v New Yorku 5. 2. 1987 jako mezinárodní nevládní

Dokument č. 21
19. 9. 1984 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních otázkách práce 4. odboru za III. čtvrtletí roku 1984, č. j. VN-003619/4-84, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 6.

[...] Akce AI[60]

Agenturní cestou byl zjištěn kanál spojení s NVÚ Valetice[61] na nepřátelskou organizaci AI.

Agenturní cestou byly získány poznatky o přípravě k vytvoření nové mezinárodní organizace, která bude pracovat na základě čl. 19 „Deklarace lidských práv". Tato organizace bude mít sídlo v Londýně a bude de facto intenzivněji využívat možnosti, které až dosud měla AI.

Byla uskutečněna podstava[62] našeho TS MARKO italské národní sekci AI, kde je předpoklad, že vezmeme pod kontrolu distribuční kanál této sekce do ČSSR. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 373, *strojopis.*

Dokument č. 22
13. 11. 1984 – Informace o vývoji situace po linii 4. odboru X. správy SNB od 1. do 30. 9. 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0014/03-1/84/10, vypracoval pplk. Jaroslav Váňa, náčelník AIPKO pplk. Zdeněk Lázna, s. 6.

[...] Zahraničních písemností bylo v měsíci září t. r. dopraveno do ČSSR celkem 245 kusů a dále 418 zásilek antikomunistické organizace AMNESTY INTERNATIONAL k „chráněným osobám" z řad „charty", VONS a trestně stíhaných či řešených za nelegální církevní činnost.

Pod AOK[63] 4. odboru byl vzat kanál přepravy materiálů italské národní sekce AI – výměnná odborová rekreace. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 523, *strojopis.*

Dokument č. 23
21. 12. 1984 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních otázkách práce za IV. čtvrtletí 1984 po problematikách 4. odboru, 4. odbor X. právy SNB, náčelník 4. odboru pplk. Josef Beneš, s. 6.

organizace na obranu a podporu svobody projevu a svobody šíření informací. Článek 19 Všeobecné deklarace OSN přijaté již roku 1948 uvádí: *Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu; toto právo nepřipouští, aby někdo trpěl újmu pro své přesvědčení, a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmikoli prostředky a bez ohledu na hranice.*

60 Podtrženo v originále.

61 Míněn Nápravně výchovný ústav Valdice.

62 Termín podstava znamená úspěšné vyslání a proniknutí tajného spolupracovníka do prostředí zájmu StB.

63 Míněno pod agenturně operativní kontrolu.

[...] Akce AI: Agenturní cestou (TS MARCO) jsme získali materiály italské sekce týkající se struktury a činnosti této organizace. Byl rovněž odhalen způsob spojení do ČSSR přičemž bylo zjištěno, že AI zneužívá výměnné rekreace odborářů s organizací ETLI z Itálie.

V současné době je prováděno počáteční rozpracování ve spolupráci se SNV[64] signálu o spojení odsouzených z NVÚ Valdice s kapitalistickým zahraničím.

Z kraje Banská Bystrica je hlášena další balónková akce,[65] kterou zatím v menším měřítku provádí proti ČSSR rakouská sekce AMNESTY INTERNATIONAL. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 522, strojopis.

Dokument č. 24
Nedatováno – Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR a aktuálních problémech práce orgánů bezpečnosti za IV. čtvrtletí 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-0016/1/03-85, s. 17.

[...] V rámci akce AI byly získány materiály italské sekce organizace Amnesty International, které rozkrývají strukturu a činnost této organizace. Byl rovněž odhalen způsob spojení do ČSSR, přičemž bylo zjištěno, že tato organizace zneužívá výměnné rekreace odborářů s organizací ETLI z Itálie. Na teritoriu Středoslovenského kraje byla zjištěna další balonková akce, kterou zatím v menším měřítku provádí proti ČSSR rakouská sekce AI. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 347, strojopis.

Dokument č. 25
30. 1. 1985 – Zhodnocení plnění hlavních úkolů na úseku boje proti vnitřnímu nepříteli a ideologické diverzi po linii X. správy SNB za rok 1984, AIPKO X. správy SNB, č. j. VN-00118/03-85, s. 13–14.

[...] Úkoly stanovené plánem práce byly splněny i v akci AI. Byl získán přehled o italské sekci AI a o jejích členech. Zároveň se podařilo získat závažné informace o existenci kanálu spojení mezi NVÚ Valdice a AI. Byly též získány poznatky o nové ustanovené organizaci AI, která je vedena pod hlavičkou novinářské organizace (tzv. Organizace na ochranu článku 19 Charty lidských práv). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 347, strojopis.

64 Sbor nápravné výchovy byl vojenský organizovaný sbor podléhající ministru spravedlnosti a spravující všechna vězeňská zařízení v tehdejší České socialistické republice.

65 Zahraniční nevládní organizace se snažily překonávat cenzuru korespondence ze zahraničí v Československu vypouštěním balonků s letáky přes hranice.

Dokument č. 26
14. 1. 1985 – Vyhodnocení plánu práce 4. odboru za rok 1984, č. j. VN-00156/4/85, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 7.

[...] Akce AI[66]

V akci byly všechny hlavní úkoly splněny. Byla uskutečněna podstava TS MARCO italské sekci AI a získán přehled o jejích členech. Byla uskutečněna verbovka TS RADEK[67] s následným získáním závažných informací o existenci kanálu spojení mezi NVÚ Valdice a AI. Cestou KTS LANCASTER[68] byly získány základní poznatky o nově ustanovené organizaci AI, která je vedena pod hlavičkou novinářské organizace (tzv. organizace na ochranu článku 19 Charty lidských práv). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 373, *strojopis.*

Rok 1985

Dokument č. 27
19. 12. 1984 – Roční plán X. správy SNB na rok 1985, č. j. VN-00950/03-84, náčelník X. správy SNB plk. Zdeněk Wiederlechner, schválil I. náměstek MV ČSSR genmjr. JUDr. Ján Kováč, s. 13.

[...] 2) Odhalovat záměry ideodiverzních center, emigrantských seskupení a organizovat opatření k zamezení jejich nepřátelské činnosti proti ČSSR.

Pronikat, dokumentovat a ve spolupráci s I. S-SNB mařit záměry AMNESTY INTERNATIONAL, rozhlasových stanic Svobodná Evropa a Svoboda, redakcí LISTY, SVĚDECTVÍ, INDEX[69] a dalších; prostřednictvím aktivních opatření zamezovat jejich spojení na nepřátelské živly v ČSSR, získávat poznatky a dokumentační materiál k dezorientaci a kompromitaci uvedených IDC. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 328, *strojopis.*

66 Podtrženo v originále.

67 TS „Radek" – Marek Jiří (nar. 19. 1. 1946). Dne 1. 6. 1984 byl na jmenovaného 2. oddělením 4. odboru X. správy SNB založen spis prověřované osoby pod krycím jménem „Radek", reg. č. 28189, který byl 16. 6. 1984 změněn na spis kandidáta tajné spolupráce (KTS) a 31. 8. 1984 na svazek agenta. Ten byl údajně zničen 8. 12. 1989.

68 Kandidát tajné spolupráce „Lancaster" (v dalších dokumentech psán i jako „Lancastr") – spis byl založen v roce 1980 na exilového historika prof. Zbyňka Zemana (nar. 18. 10. 1928) pod registračním číslem 17784 jako spis prověřované osoby. Dne 9. 8. 1984 byl přeregistrován na spis KTS, 15. 5. 1987 opět na spis prověřované osoby a údajně zničen 5. 12. 1989. Zbyněk Zeman po emigraci od roku 1948 žil a studoval ve Velké Británii. V letech 1970–1973 pracoval ve výzkumném oddělení Amnesty International v Londýně a poté vyučoval na univerzitě v Lancasteru. Od roku 1979, kdy byl propuštěn ze státního svazku s ČSSR, pak Československo navštěvoval. Zemřel 22. 6. 2011. V roce 1980 byl Státní bezpečností vložen do společné databáze nepřátel východního bloku – Systému sjednocené evidence poznatků o nepříteli.

69 Časopis *Index on Censorship*.

Dokument č. 28
9. 1. 1985 – Rozpracování hlavních úkolů ročního plánu X. správy SNB v problematikách 4. odboru na rok 1985, 4. odbor X. správy SNB, č. j. VN-00229/4-85, náčelník 4. odboru X. správy SNB plk. Josef Beneš, schválil náčelník X. správy SNB plk. Zdeněk Wiederlechner (v zastoupení, podpis nečitelný), s. 17–18.

[...] Akce AI[70]

Na základě projektu vypracovaného v roce 1984 budou plněny následující úkoly:

Do 15. 2. 1985 bude v součinnosti s I. správou SNB realizováno náhradní spojení na náš kontakt v akci LANCASTR s cílem získání nových poznatků k AI ve Velké Británii.

Do 30. 5. 1985 bude získán celkový přehled o exponentech italské sekce AI a nadále budou prostřednictvím TS MARCO získávány poznatky s cílem rozpracovat konkrétní osoby za účelem operativního využití.

Cestou TS RADEK bude pokračováno v rozpracování signálu o vytvoření kanálu spojení mezi AI a NVÚ Valdice. Cílem rozpracování je přerušit tento kanál poté, co náš TS získá důvěru u zahraničních partnerů, kteří jsou v kanálu zapojeni. S cílem zamezit páchání trestné činnosti jednotlivých příslušníků SNV bude do 30. 1. 1985 organizována součinnostní porada, které se zúčastní operativa SNV a 1. odbor S StB Hradec Králové.

Trvalým úkolem v problematice AI je soustřeďování dokumentačního materiálu s cílem kompromitovat AI v očích naší i světové veřejnosti.

Termín: trvalý
Zodpovídá VSRS[71] 2. oddělení
Kontrola: doklad 1x za 2 měsíce
u náčelníka odboru [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 328, *strojopis.*

Dokument č. 29
20. 3. 1985 – Průběžná informace o výsledcích činnosti 4. odboru X. správy SNB v I. čtvrtletí roku 1985, 4. odbor X. správy SNB, náčelník 4. odboru pplk. Josef Beneš, s. 10.

[...] AI – byla připravena realizace podstavy našeho TS RADEK do prostředí AI v Rakousku s využitím fotomateriálů a vhodných dezinformací, získaných ze SNV Praha.

Realizovanou podstavou TS MARCO byly získány materiály národní sekce AI v Itálii. Většina těchto materiálů je využitelná v obecné formě pro rozpracování AI, včetně jednotlivých národních sekcí. Do současné doby je tento distribuční kanál pod naší kontrolou.

70 Podtrženo v originále.
71 VSRS – vedoucí starší referent specialista, tedy vedoucí oddělení.

Prostřednictvím TS RADEK byli ustanoveni příslušníci SNV, kteří se podílejí na provozu kanálu spojení mezi AI a věznì NVÚ Valdice. S cílem zamezení další této činnosti a na základě součinnostní porady, byly konkrétní signály předány k dalšímu opatření SNV Praha.[71b] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 546, *strojopis.*

Dokument č. 30
24. 6. 1985 – Průběžná informace o výsledcích činnosti 4. odboru X. správy SNB ve II. čtvrtletí roku 1985, č. j. VN-002183/4-85, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 8.

[...] V akci AI bylo započato s realizací AOK[72] s cílem podstavit našeho TS RADEK. Jednotlivé fáze AOK jsou úspěšně plněny. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 374, *strojopis.*

Dokument č. 31
24. 9. 1985 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních otázkách práce 4. odboru X. S SNB za III. čtvrtletí 1985, č. j. VN-003505/4-85, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 5–6.

[...] Dále byla ustanovena další emisarka organizace Amnesty International HELENA KAMMANNová, a to z národní sekce AI v NSR.[73] Navazovala v ČSSR kontakty s nepřátelsky orientovanými osobami. Prostřednictvím TS RADEK byl prohlouben vztah TS s italskou novinářkou Svatavou VYHNALovou, dopisovatelkou AI.[74] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 374, *strojopis.*

Dokument č. 32
21. 12. 1985 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních problémech práce za 4. čtvrtletí 1985 v problematikách 4. odboru, 4. odbor X. správy SNB, náčelník odboru pplk. Josef Beneš, s. 2.

71b Jak celá věc dopadla a o koho konkrétně šlo se zatím autorovi nepodařilo vypátrat.

72 Zde mínìna agenturně-operativní kombinace.

73 Na Helenu Kammann (nar. 31. 12. 1946) byl založen 30. 8. 1985 spis prověřované osoby „Medea“, reg. č. 24200 3. oddělením II. odboru Správy StB Ústí nad Labem. Název Německá spolková republika (NSR) byl pro pojmenování Spolkové republiky Německo (SRN) v ČSSR úředně používán do roku 1989.

74 Svatoslava Vyhnal-ová (nar. 2. 8. 1930). Na jmenovanou byl zaveden 2. oddělením 4. odboru X. správy SNB dne 8. 11. 1985 spis prověřované osoby pod krycím jménem „Svata“, reg. č. 31236. Do archivu byl spis uložen 9. 4. 1988 pod a. č. 829908. Výsledek prověrky S. Vyhnalové ve spise byl negativní, původní podezření nebylo prokázáno – její spolupráce s Amnesty International měla být podle zjištění StB jen sporadická. Intenzivně byl na ni zaměřen agent „Radek“ – ve spise „Svata“ se dochovalo 37 jeho zpráv.

[...] Při rozpracování IDC AMNESTY INTERNATIONAL (AI) byla zjištěna konkrétní osoba v Itálii, která zneužívá výjezdů našich kulturních těles do Itálie k získávání informací o ČSSR. Jedná se o italskou novinářku, neteř bývalého prezidenta Beneše, dopisovatelku AI Svatavu VYHNAL, která v r. 1948 emigrovala do K[apitalistického] S[tátu].[75] [...]

ABS, f. A 36, inv. k. 546, *strojopis.*

Dokument č. 33
13. 1. 1986 – Vyhodnocení hlavních úkolů 4. odboru vyplývajících z plánu práce X. správy SNB za rok 1985, č. j. VN-00190/4-86, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 10.

[...] Akce AI[76]
Do akce jsou využíváni 3 TS (MARCO, JIŘÍ[77], RADEK). Výsledkem činnosti naší práce na tomto úseku je zjištění široké báze styku z italského teritoria, přičemž je zjišťováno, že jedna z představitelek AI v Itálii udržuje rozsáhlé styky na čs. umělce při jejich výjezdech. (Poznatek je ve stadiu prověřování). [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 374, *strojopis.*

Dokument č. 34
1. 9. 1986 – Prověrka práce s agenturou na X. S-SNB, 1985, Zhodnocení úrovně a výslednosti agentury 4. odboru, pro AIPO[78], náčelník 4. odboru pplk. Josef Beneš, s. 2–3.

[...] AI: vybudované pozice mají TS MARCO a RADEK. Oba jsou v přímém styku s pracovníky „AI". Vytvořeny možnosti i pro TS JIŘÍ.
[...] Problematika AI – Vybudování pozic s přímým dotykem na pracovníky AI mají 2 TS. S ohledem na zvyšující se aktivitu a záměry AI je tento stav agentury nedostačující. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 1000, *strojopis.*

Rok 1986

Dokument č. 35
Nedatováno – Příloha k č. j. VN-002376/4-86, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš.

75 Původní zápis: *Jedná se o osobu Martini MAURICIO* byl škrtnut a nahrazen textem: *Mauricio MARTINI, tajemník italské národní sekce AI pro oblast VICENZA*, ale i ten byl přeškrtnut.
76 Podtrženo v originále.
77 Tajného spolupracovníka s krycím jménem „Jiří" se bez dalších údajů nepodařilo identifikovat.
78 Analyticko-informační a plánovací odbor.

[...] K zajištění kontroly záměrů nepřátelských IDC ve spojení na pravicové elementy do ČSSR rozšířit následně stávající agenturní síť:

[...]

S StB České Budějovice, 2. odbor:

[...]

1 TS do problematiky „AI", podstava 1988.[79] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 333, *strojopis.*

Dokument č. 36

22. 1. 1986 – Rozpracování hlavních úkolů ročního plánu X. správy SNB v problematikách 4. odboru na rok 1986, 4. odbor X. správy SNB, č. j. VN-00470/4-86, náčelník 4. odboru pplk. Josef Beneš, schválil náčelník X. správy SNB plk. Zdeněk Wiederlechner, s. 20.

[...] Akce AI[80]

odhalovat emisary přijíždějící do ČSSR, provádět opatření k jejich kontrole, odhalovat jejich styky a dokumentovat činnost ve prospěch AI,

nedovolit vytvoření samostatné sekce AI na území ČSSR. Signály o těchto snahách v zárodku paralyzovat,

v rozpracování italské pobočky AI nadále využívat podstaveného TS MARKO s cílem podchycování celkové činnosti ústředí AI, zájmů o ČSSR. Včas reagovat na pokusy působení AI v případech jednotlivých „postižených"[81] osob.

Termín: trvalý

Zodpovídá: VSRS 2. oddělení

Kontrola: 1x za 2 měsíce doklad u náč[elníka] odboru

[...]

ABS, f. A36, inv. j. 337, *strojopis.*

Dokument č. 37

21. 3. 1986 – Průběžná informace o výsledcích činnosti 4. odboru za I. čtvrtletí 1986, č. j. VN-001280/4-86, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, adresováno AIPO X. správy SNB, s. 14.

[...] Akce „AMNESTY INTERNATIONAL – AI"[82]

V průběhu rozpracování byla upřesněna činnost AI, zejména v upevňování konspirace jednotlivých územních poboček-sekcí. Tuto konspiraci vyvolalo ústředí AI s tím,

79 V návrhu se celorepublikově (tedy na všech krajských správách StB) počítalo se získáním 38 nových tajných spolupracovníků, ale jen jediný z nich byl plánován na problematiku AI.

80 Podtrženo v originále.

81 Tímto pejorativním výrazem byly označovány osoby perzekvované bezpečnostním a justičním aparátem ČSSR.

82 Podtrženo v originále.

že národním sekcím poskytuje jen informace mající vliv pouze na jejich činnost.

Prostřednictvím TS MARCO jsou získávány materiály z národní sekce Itálie. V nejbližším období bude uskutečněn osobní styk TS MARCO s tajemníkem italské národní sekce pro oblast Vicenza.[83] Pro tento styk bude TS ofenzivně úkolován v součinnosti s 31. odborem I. S SNB.[84]

V měsíci únoru byla provedena realizace akce VLČÁK (VLK Milan nar. 10. 1. 1963 bytem Děčín).[85] Objekt udržoval písemný i telefonický styk s pracovníky národní sekce NSR (KAMMANN, BEIER)[86] a Rakouska (ŠKRABÁNKOVÁ).[87] Při těchto stycích předával tendenčně zaměřené informace z oblasti zdravotnictví.

V současné době je připravováno v rámci upevnění podstavy TS RADEK odeslání dopisu do prostředí italské národní sekce – Svatava VYHNAL, dopisovatelka AI.

Do současné doby nebyl zjištěn signál o vytváření samostatné národní sekce na území ČSSR. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 375, *strojopis.*

Dokument č. 38
20. 6. 1986 – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních problémech práce na 4. odboru X. správy SNB ve II. čtvrtletí roku 1986, č. j. VN-002670/4-86, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 4.

[...] IDC

[...] V problematice Amnesty International (AI) byly získány poznatky o snaze upevňovat konspiraci ve vedeních národních sekcí, tak jak to bylo určeno na Helsinském 17. zasedání AI.[88] Do současné doby však nebyla ustanovena samostatná ná-

83 Míněn Maurizio Martini; Vicenza – město poblíž Benátek v Itálii.

84 Tento odbor na I. správě SNB, tedy Hlavní správě rozvědky, rozpracovával problematiku „emigrace a ideodiverze".

85 Milan Vlk byl v roce 1983 trestně stíhán pro pobuřování a výtržnictví za zhotovení nápisů proti sovětské okupaci – byla mu uložena ústavní léčba v psychiatrické léčebně. Od roku 1983 byl v kontaktu s Amnesty International, která jej obhajovala jako osobu pronásledovanou z politických důvodů. V roce 1985 dosáhla StB agenturně-operativní kombinací toho, že se od něj VONS distancoval jako od toxikomana a kriminálního recidivisty. Dne 18. 3. 1986 byl Milan Vlk zatčen pro nedovolenou výrobu a držení omamných látek a odsouzen na 1 rok nepodmíněně, 18. 9. 1987 pak odsouzen Okresním soudem v Děčíně na 30 měsíců nepodmíněně za trestné činy poškozování republiky v cizině a snižování vážnosti prezidenta republiky atd. Důvodem byly písemnosti zabavené u něj při domovní prohlídce, které měly dokazovat jeho kontakty s Amnesty International v Londýně. Viz TOMEK, Prokop: Případ Milana Vlka a Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných. In: *Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných*. Libri prohibiti, Praha 2008, s. 64–71.

86 Hana Beier byla aktivistkou české ženské skupiny Amnesty International v SRN.

87 K osobě Lenky Škrabánkové (nar. 30. 12. 1951) byl 10. 5. 1984 zaregistrován 2. oddělením 4. odboru X. správy SNB spis prověřované osoby reg. č. 28046 pod krycím jménem „Škrabka". Spis byl údajně 5. 12. 1989 zničen. Lenka Škrabánková, signatářka Charty 77, spolupracovala poté v emigraci s Rádiem Svobodná Evropa a byla členkou rakouské sekce AI.

88 Vrcholným orgánem Amnesty International nebyl mezinárodní výbor, ale setkání mezinárodní rady, které se konalo zpravidla jednou za dva roky. Jednotlivé sekce na něj vysílaly své zástupce poměrně, podle jejich velikosti. V roce 1985 se uskutečnilo v Helsinkách.

rodní sekce AI, působící v ČSSR, i když je jednoznačný kontakt v tomto směru na skupinu VONS. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 375, *strojopis.*

Dokument č. 39
27. 6. 1986 – Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR a aktuálních problémech práce orgánů bezpečnosti za II. čtvrtletí 1986, AIPO X. správy SNB, č. j. VN-00774/03-86, s. 8.

[...] V problematice Amnesty International (AI) byly získány poznatky o snaze upevňovat konspiraci ve vedeních národních sekcí, tak jak to bylo určeno na Helsinském 17. zasedání AI. Do současné doby však nebyla ustanovena samostatná národní sekce AI, působící v ČSSR. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 350, *strojopis.*

Dokument č. 40
22. 9. 1986 – Vyhodnocení III. čtvrtletí 1986 v problematikách 4. odboru, č. j. VN-004221/4-86, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 5.

[...] Prostřednictvím TS RADEK byl zjištěn styk dopisovatelky AI, italské novinářky Svatavy VYHNAL, ČENĚK Oldřich[89], nar. 11. 5. 1942, zaměstnán Státní hudební konzervatoř Praha, který často vyjíždí do Itálie – služebně a s objektem akce SVATA – VYHNAL Svatavou udržuje kontakty, při kterých jí předává různé vzkazy a informace z hudební oblasti. Se jmenovaným byl proveden profylaktický pohovor s kladným výsledkem.[90] [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 375, *strojopis.*

Dokument č. 41
8. 1. 1987 – Vyhodnocení hlavních úkolů 4. odboru, vyplývajících z plánu práce X. správy SNB na rok 1986, č. j. VN-00143/4-87, náčelník 4. odboru X. správy SNB pplk. Josef Beneš, s. 27.

[...] Akce AI, č. sv. 12778[91]

S cílevědomým využíváním TS MARCO byly podchycovány příjezdy pracovníků italské sekce AI do ČSSR, pod přikrytím odborářských zájezdů. Žádným agenturně-

89 Na Oldřicha Čeňka byl 2. oddělením 4. odboru X. správy SNB založen dne 11. 7. 1986 spis prověřované osoby, reg. č. 32318 pod krycím jménem „Čenda". Spis byl uložen do archivu 29. 4. 1988 pod a. č. 829297. Původní podezření o stycích O. Čeňka s Amnesty International se podle StB nepotvrdilo.

90 Za pojmem profylaktický pohovor se skrýval výslech, který měl zájmovou osobu zastrašit a odvést ji od nežádoucího jednání.

91 Podtrženo v originále.

-operativním prostředkem KR nebyl zachycen signál o snaze AI vybudovat na území ČSSR samostatnou sekci. V čs. podmínkách tento úkol plní VONS.

Vhodným úkolováním byl při výjezdu do Itálie využit TS RADEK do prostředí AI. Při pobytu v Miláně byl podstaven pracovnicím milánské odbočky AI a získal státobezpečnostní poznatky o připravované činnosti AI vůči ČSSR. Tento poznatek je prověřován. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 375, *strojopis.*

Dokument č. 42
AI a další IDC (sběrný arch),[92] AIPKO 1986 (jen seznam dokumentů, agenturních záznamů, sběrného archu, bez uvedení identifikační údajů, jen názvy AZ, číslo a součást, většinou 2. oddělení 4. odboru).

[...]
[položka] 21: Příjezd Maurizio Martini, tajemníka italské národní sekce AI pro oblast Vicenza
[...]
[položka] 23: reakce AI na případ Křivka, Škoda[93]
[...]
[položka] 35: Martini Maurizio, tajemník italské národní sekce AI
[...]
[položka] 53: Martini Maurizio, tajemník italské sekce AI, záměr zaslat do ČSSR materiály prostřednictvím odborových zájezdů
[...]
[položka] 54: Martini Maurizio, tajemník italské sekce AI, zájem o založení pobočky asociace Itálie – ČSSR
[položka] 55: Zájem dopisovatelky AI Svatavy Vyhnal z Milána o materiály týkající se NVÚ. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 739, *strojopis.*

Rok 1987

Dokument č. 43
Nedatováno – Informace o bezpečnostní situaci v ČSSR a aktuálních otázkách práce orgánů Bezpečnosti za III. čtvrtletí 1987, Příloha k č. j. VN-00862/03-87, s. 6.

92 Typ úředního spisu, do nějž se vkládají jednotlivé došlé dokumenty.
93 Ing. Pavel Křivka (nar. 12. 6. 1960) je tlumočník, úředník a politik. V listopadu 1985 byl odsouzen na tři roky odnětí svobody za trestný čin podvracení republiky spočívající v odesílání informací o ekonomické situaci v ČSSR do zahraničí a vlastních ekologických aktivitách. Spolu s ním byl odsouzen také jeho spolužák Ing. Pavel Škoda na 20 měsíců. Nejvyšší soud pak při jednání ve dnech 13.–14. 2. 1986 původní rozsudek potvrdil.

[...] Člen Amnesty International Mark Cornwall[94], který se zúčastnil letošní letní školy slovanských studií v Bratislavě, kontaktoval členy CHARTY 77 za účelem získání informací o dalších záměrech CHARTY a prověření možnosti získání bytu v Praze pro ubytování a schůzky kurýrů Amnesty International. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 351, strojopis.

Dokument č. 44
23. 3. 1987 – Výkaz preventivních opatření, X. správa SNB:

[...] [Akce] CHRISTINE – Christina Marie NAILLOD nar. 12. 4. 1959, francouzská st[átní] příslušnice, překladatelka Světové odborové federace.[95]

Agenturně operativními prostředky bylo signalizováno, že se v osobě objekta akce jedná o emisara AMNESTY INTERNATIONAL. Tento signál potvrdili přátelé v SSSR. V průběhu prověrky signálu bylo působeno na objekta vlivovou agenturou v tomto prostředí k jeho ukončení pobytu na území ČSSR.

Cíl opatření byl splněn, vzhledem k tomu, že objekt akce má ukončen pracovní poměr u S[větové] O[dborové] F[ederace] a i dlouhodobé vízum ke dni 31. 3. 1987. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 353, strojopis.

Dokument č. 45
10. 7. 1987 – Informace o vývoji operativní situace v problematikách 4. odboru u 2. odborů S-StB za II. čtvrtletí 1987, AIPO X. správy SNB, č. j. VN-00/636/03-87, vypracoval kpt. Rostislav Husek[96], schválil náčelník AIPO kpt. JUDr. Jan Sloup[97], s. 3.

[...] Problematika IDC:

[...] Intenzivnější činnost oproti I. čtvrtletí vyvíjí AMNESTY INTERNATIONAL, jejíž pracovníci projevili zájem o výsledek soudního jednání s tajně vysvěcenými duchovními římskokatolické církve, kteří byli odsouzeni Krajským soudem v Hradci Králové pro kriminální trestnou činnost.[98] V akci VLČÁK (VLK Milan) byl S StB Ústí nad Labem zjištěn a potvrzen písemný a telefonický kontakt příbuzných objekta se

94 Mark Cornwall (nar. 5. 2. 1958). Dne 21. 8. 1987 na něj byl založen pod reg. č. 34169 spis PO (8. 2. 1989 převeden na signální svazek „Kurýr") 1. oddělením 3. odboru X. správy SNB. Spis byl skartován 5. 12. 1989.

95 Na Marii Christine Naillod (nar. 12. 4. 1959) byl dne 17. 10. 1985 založen spis prověřované osoby s reg. č. 31123, krycí jméno „Kristina". Spis založilo 2. oddělení 1. odboru X. správy SNB a údajně byl zničen 6. 12. 1989.

96 Kpt. JUDr. Rostislav Husek (nar. 10. 12. 1953), od dubna 1986 do srpna 1988 starší referent specialista.

97 Kpt. JUDr. Jan Sloup (nar. 23. 9. 1948), od března 1985 do června 1988 náčelník AIPO.

98 Jedná se o případ „Fridolín Zahradník a spol.". Tři katolíci, Fridolín Zahradník (biskup skryté části katolické církve), Milan Beran a Václav Netuka, byli obviněni a odsouzeni za údajně neoprávněné účtování prací spojených s opravou kostelů, tedy rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví. Ačkoli se mělo jednat o kriminální trestnou činnost, byla zarážející nepřiměřeně dlouhá (čtyřletá!) vazba od roku 1983, procesní chyby i velmi patrný protinábožensk ý podtext případu. Senát Krajského sou-

spolupracovnicí AI a RSE ŠKRABÁNKOVOU. Cílem těchto kontaktů je získat materiál o údajné nevině objekta a jeho zveřejnění v zahraničí.

V dubnu t. r. byl TS BORIS (České Budějovice) při pobytu v M[aďarské] L[idové] R[epublice] seznámen prostřednictvím NSR st. příslušníka s funkcionářkou AI, která mu byla představena jako „KARIN".[99] Jmenovaná TS vytěžovala k situaci v SSSR a jeho možnostem výjezdu do SSSR. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 548, *strojopis.*

Dokument č. 46
18. 8. 1987 – Metodická informace po linii ideodiverzních center a emigrantských organizací, 4. odbor X. správy SNB, č. j. VN-003895/4-2/87, VN-00782/03-87, adresát AIPO, s. 11–16.

[...] AMNESTY INTERNATIONAL[100]

Mezinárodní nepřátelsky orientovaná organizace AMNESTY INTERNATIONAL byla založena v roce 1961 v Londýně. Oficiálně je tato organizace proklamována jako nevládní „ideologicky nestranná", přičemž její skutečná podstata spočívá v aktivním pronikání do všech zemí, s cílem odhalovat a veřejně, na mezinárodním fóru, prostřednictvím nevládních mezinárodních organizací, kritizovat a paušalizovat jevy ve státních aparátech. Snaží se rozvíjet dialog s oficiálními institucemi různých států a donutit je respektovat oprávněnost forem i metod činnosti AI, což má za cíl nepřímo uznat „nedotknutelnost" vnitřních opozičních sil v duchu americké koncepce tzv. „lidských práv".

AI proti naší republice působí prostřednictvím tzv. koordinačních skupin (národních sekcí AI), které mají sídlo v různých městech kapitalistických a rozvojových států. Svou podstatou a zaměřením činnosti jednotlivých sekcí a odborů je AI jedním z hlavních center ideologické diverze protivníka, která je financována a aktivně využívána speciálními službami USA a ostatními zeměmi NATO.

O skutečném pozadí činnosti a vlastním poslání AI svědčí i otázka ekonomické a tím i politické závislosti. AI nemá žádného oficiálního dárce, který by tuto organizaci vydržoval, a v zásadě nepřijímá ani vládní podpory. Rovněž tak nepřijímá finance na podporu své existence od žádné izolované organizace. Agenturně operativní cestou bylo zjištěno, že v AI má největší vliv ten, „kdo nejvíc platí", bez ohledů na „demokratickou strukturu". AI byla např. dotována anglickou firmou MEKENSEY and Co., Fordovou nadací a celou řadou dalších organizací. Finanční dotace získává od Research department (řízen britským ministerstvem zahraničí), kde má svůj vliv britská zpravodajská služba a na jejímž zabezpečení se z 50 % podílí také CIA (celková

du v Hradci Králové je odsoudil 20. 3. 1987 k jedenácti, devíti a osmi letům odnětí svobody. Nejvyšší soud po odvolání obžalovaných rozsudek zrušil a vrátil opět Krajskému soudu v Hradci Králové, který 13. 11. 1987 vynesl rozsudek devět a půl, osm a šest let odnětí svobody.

99 Agenta „Borise" ani „Karin" se nepodařilo identifikovat.

100 Podtrženo v originále.

suma 250–280 tisíc liber ster[lingů] ročně). Uvedené skutečnosti svědčí o tom, že nelze označit AI za nezávislou a nepolitickou organizaci, která [se] řídí „pouze měřítky spravedlnosti a humanity".

Jedním z hlavních cílů činnosti AI je i za pomoci hromadných sdělovacích prostředků ovlivnit negativně světové veřejné mínění v neprospěch států socialistického společenství. Existuje pevná vazba mezi tiskovými koncerny kapitalistických států a AI, která připravuje protikomunistické akce, poskytuje tiskovým koncernům podkladový materiál k protisocialistickým kampaním o tzv. porušování lidských práv v zemích socialistického společenství, které mají odstrašujícím způsobem působit na dělnickou třídu, demokratické a mírové hnutí, odborové, mládežnické, církevní a jiné organizace v kapitalistických zemích. Cílem protičeskoslovenské činnosti AI je znevažování politického a státního zřízení v Československu. Za tím účelem soustavně infikuje do vědomí lidí v kapitalistických zemích názor – a snaží se jej exportovat i do ČSSR – že v ČSSR jsou hrubě porušována lidská práva a občanské svobody.

Na posledním, v pořadí již 17. zasedání Mezinárodní rady AI, jež se konalo 27. 8. – 1. 9. 1985 v Helsinkách, za účasti 350 delegátů a pozorovatelů z 50 zemí, byl stanoven nový dvouletý „akční program na léta 1986–87".

Dlouhodobé záměry AI byly souhrnně zvýrazněny v tajném dokumentu AI, který v zásadě obsahuje tyto myšlenky:

soustřeďovat pozornost AI na všechny země světa včetně východoevropských zemí, kterým je třeba věnovat specifickou pozornost s využitím všech možných zdrojů informací;

orientovat se vždy na konkrétní případy osob a rozpracovávat je individuálně na profesionelní úrovni a závěrečné zjištění koordinovaně publikovat;

nekontaktovat pouze vlády zemí, ale působit i na nejvýznamnější nevládní mezinárodní organizace, především Mezinárodní organizaci práce a UNESCO[101]. Zároveň se zaměřovat na všechny nevládní organizace (novinářské, církevní) a soustředit pozornost na porušování tzv. „třetího koše KBSE".

Funkcionáři AI se domnívají, že rok 1986 (25. [výročí] založení) se stal výrazným mezníkem v činnosti organizace. V souvislosti s tím bylo kalkulováno s výrazným nárůstem masové základny především z jednotlivých mírových hnutí v kapitalistických zemích.

AI se bude v nastávajícím období snažit realizovat tyto konkrétní záměry:

vytvořit podmínky pro uskutečnění konzultativního semináře pro východoevropské země, buď v některém ze socialistických států nebo států, kam by mohli zástupci socialistických zemí přicestovat. (V první alternativě se předpokládá P[olská] L[idová] R[epublika] nebo M[aďarská] L[idová] R[epublika], ve druhé Jugoslávie);

pokusí se vytvořit národní sekci v některé z východoevropských zemí a zaměří se na získávání informací z oblasti státních orgánů (soudnictví, prokuratury, Bezpečnosti, armády atd.) a dokumentaci porušování socialistické zákonnosti a mezinárodních dohod;

101 United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace Spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu.

prostřednictvím národních skupin a sekcí se bude orientovat na „nezávislé iniciativy“ ve východoevropských zemích s cílem získávat „pravdivé podklady“ (v ČSSR se jedná především o VONS a CH[artu]-77). Tyto „informace“ dosud předává zpravidla telefonicky některý z členů VONSu – Petr UHL, Jan LITOMISKÝ[102] a další, Ivanu MEDKOVI[103] – čs. vystěhovalci do Vídně. MEDEK uvedené zprávy zaznamenává přímo při rozhovoru na magnetofon a poté je dále po příslušném zpracování předává RSE a AI k dalšímu využití. Současně bude AI více využívat emigrantské seskupení v Londýně, Paříži, Stockholmu, Mnichově a ve Vídni.

V úzké návaznosti na činnost AI se začíná z iniciativy bývalého gen[erálního] tajemníka AI Angličana Martina INNALSE[104] v kapitalistických státech formovat nová organizace pod názvem „Mezinárodní výbor za článek 19“. Jejím cílem a podstatou je aktivní prosazení ustanovení článku 19 Všeobecné deklarace lidských práv na mezinárodní úrovni a proklamování „svobody“ informací. Tato organizace chce vyvíjet činnost ve spojení s Mezinárodní organizací novinářů (MON).[105] V současné době sídlí vedení organizace v budově Mezinárodního sekretariátu AI – Londýn WC 1X 8DJ, 1 Easton Street, United Kingdom.

Agenturně operativními prostředky bylo zjištěno, že výše uvedená organizace již zahájila svou činnost. U příležitosti sympózia „Nebezpečné novinářství v zahraničí i doma“, které se konalo 25. 9. 1984 v holandském Hilversumu z podnětu Mezinárodní federace novinářů (FIJ),[106] AMNESTY INTERNATIONAL (AI), International Press Institut (IPI),[107] Index on Censorship (Index)[108] a Committee to Protect Journalists (CPJ),[109] [se] veřejně prezentovala nová tzv. „Novinářská skupina AMNESTY INTERNATIONAL“, jejímž předsedou je Holanďan Willem KUIPERS. Výše zmíněné organizace se v současné době začaly intenzivně zabývat problematikou „ochrany“ novinářů. Účastníci byli seznámeni s programem činnosti a bylo zdůrazněno, že se jedná o kvalitativně nový jev v činnosti AI, která se tímto poprvé zabývá vyloženě

102 Jan Litomiský (nar. 19. 8. 1943), původně agronom v zemědělském družstvu, disident, signatář Charty 77 a po listopadu 1989 politik. V roce 1981 byl odsouzen za podvracení republiky na tři roky odnětí svobody za činnost ve VONS. Po propuštění z vězení byl nucen podrobit se ochrannému dohledu. V roce 1987 byl mluvčím Charty 77.

103 Ivan Medek (13. 7. 1925 – 6. 1. 2010), muzikolog, novinář, signatář Charty 77. Z důvodu perzekuce ze strany režimu v roce 1978 emigroval do Rakouska, kde neúnavně šířil informace o pronásledování disidentů v Československu, mj. ve vysílání Hlasu Ameriky a Rádia Svobodná Evropa.

104 Míněn Martin Ennals (27. 6. 1927 – 5. 10. 1991), aktivista v oblasti lidských práv a v letech 1968–1980 generální tajemník Amnesty International. Pomáhal založit organizaci ARTICLE 19.

105 Mezinárodní organizace novinářů byla sice založena v Kodani, ale v letech 1947–1995 sídlila v Praze. Měla vazby na československý komunistický režim, a proto jí úřady v roce 1995 odňaly možnost v ČR působit. Nyní má sídlo v Lisabonu.

106 La Fédération internationale des journalistes – Mezinárodní federace novinářů vznikla již v roce 1926 a zabývá se především sociální ochranou novinářů.

107 International Press Institute je mezinárodní organizace, která byla založena v roce 1950. Zaměřuje se na prosazování svobody slova a zlepšení práce novinářů.

108 Časopis vycházející od roku 1972 ve Velké Británii sleduje zejména porušování svobody slova v autoritativních a totalitních režimech. Publikoval např. i články Václava Havla.

109 Nevýdělečná organizace byla založena roku 1981 v New Yorku na podporu svobody tisku a práv novinářů jako odpověď na zastrašování novinářů ze strany autoritářských režimů.

specifickou odbornou profesí. Činnost „novinářské skupiny AI" zatím zajišťují především holandští novináři v čele s KUIPERSEM a někteří emigranti z různých socialistických zemí. KUIPERS při této příležitosti předložil sympóziu první publikaci a seznámil dále přítomné se záměrem vydávat za podpory Holandského novinářského svazu (NVJ) pravidelně ročenku o pronásledování novinářů. V této publikaci pod názvem „Novináři a lidská práva" je v části zabývající se situací v ČSSR poukazováno na znění ústavních zákonů a argumentováno perzekucí čs. novinářů Dr. (sic) Rudolfa BATTĚKA a Jiřího GRUNTORÁDA[110]. Obdobně je v publikaci upozorňováno i na poměry v ostatních socialistických zemích.

Další činnost AI v nadcházejících dvou letech 1987–88 se má postupně zvýšit. Proto má být zajištěn i maximální finanční rozpočet. V roce 1987 přes 6 mil. liber ster., v roce 1988 více než 7 mil. liber ster. Kromě tohoto rozpočtu má AI k dispozici tzv. Norský fond ve výši 7,2 mil. liber ster. Další zasedání Mezinárodní rady AI je připraveno na rok 1987 v Peru a v roce 1989 v Portugalsku. V září 1986 došlo ke změně generálního tajemníka AI, kdy za odstupujícího Švéda Thomase HAMMARBERGA[111] převzal tuto funkci Angličan[112], který v minulosti byl vedoucím oddělení AI pro Asii. Od roku 1984 se činnost sekretariátu AI úplně komputerizuje (sic), každý zaměstnanec prošel školením na počítačích. Vstup do budovy centrály AI v Londýně je v současné době velice zpřísněn, vchod je střežen elektronikou a ke vstupu do budovy je třeba kódový štítek.

Za dílčí neúspěchy činnosti AI je pokládán neuspokojivý stav ve shromažďování informací z východní Evropy. Za této situace přistupuje AI ke konspirativnějšímu způsobu získávání informací ze socialistických zemí, za pomoci emisarů. K těmto záměrům ve směru do ČSSR, bývají ve značné míře využíváni bývalí čs. občané, kteří se vystěhovali do KS a ČSSR nepravidelně navštěvují. Tato forma kontaktování zájmových osob AI bývalými čs. občany na našem území (využití jazykových znalostí, snazší orientace v prostředí, v němž se má pohybovat, kontakty na osoby z řad bývalých spolupracovníků, příbuzných a spolubydlících atd.) přináší menší riziko odhalení zájmu AI. Cílem tohoto spojení bývá zpravidla nátlaková akce AI, která má zabránit trestnímu postihu jejich zájmové osoby.

V dalším období při rozpracování organizace AI je nutné se zaměřit zejména:

na odhalování emisarů AI přijíždějících do ČSSR, jejich spolupracovníků z řad čs. i cizích státních příslušníků a na dokumentaci jejich závadové činnosti;

110 Jiří Gruntorád (nar. 21. 9. 1952), původně dělník, signatář Charty 77, vydavatel samizdatové literatury. V letech 1980–1984 byl uvězněn za údajné podvracení republiky. V době věznění byl navíc odsouzen za údajné nepravdivé nařčení dozorců z násilí. Po propuštění byl nucen podrobit se na dobu tří let ochrannému dohledu. Po listopadu 1989 založil knihovnu Libri Prohibiti.

111 Thomas Hammarberg (nar. 2. 1. 1942), švédský diplomat a obránce lidských práv. V letech 1980–1986 byl generálním tajemníkem Amnesty International a v letech 2006–2012 zastával funkci komisaře Rady Evropy pro lidská práva ve Štrasburku.

112 Ian Martin je britský aktivista v oblasti lidských práv. V letech 1986–1992 zastával funkci generálního tajemníka Amnesty International. Kromě toho působil v řadě dalších lidskoprávních organizací včetně OSN.

v souvislosti s tím je třeba ověřovat termíny a místa konání procesů s osobami z prostředí vnitřního protivníka a přijímat adekvátní opatření k zajištění jejich neruše-ného průběhu z hlediska nežádoucího úniku informací;

na znemožňování a zabraňování ideodiverzního působení AI proti ČSSR a ostatním ZSS;

nadále zabraňovat snahám AI vytvořit na území ČSSR národní sekci nebo odbočku AI;

na zjišťování dalších záměrů AI proti ČSSR a získávání přehledu o nových formách a metodách působení jednotlivých sekcí a odboček AI v zahraničí, jak proti ČSSR, tak i ostatním zemím socialistického společenství;

získávání agentury do prostředí AI, zejména centrály, či národních sekcí. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 761, *strojopis.*

Dokument č. 47
Nedatováno – Informace o bezpečnostní situaci a aktuálních problémech práce za 3. čtvrtletí roku 1987 v problematikách 3. odboru, náčelník 3. odboru X. správy SNB mjr. RSDr. Václav Kubíček[113], s. 2–3.

[...] Dále byly agenturní cestou získány poznatky o záměru členů organizace AI Stephanie Grantové a Zbyňka Zemana využít školských styků ke spojení do ČSSR.[114] V roce 1988 navštíví ČSSR rektor [z] univ[erzity] Oxford, který hodlá uzavřít s M[inisterstvem] Š[kolství] Č[eské] S[ocialistické] R[epubliky] dohody o výměnných stycích (5–6 osob ročně). Výběr stipendistů bude provádět vždy zvoucí strana, tzn. výběr čs. pedagogů pro 6měsíční stáž v Anglii bude dle návrhu smlouvy provádět prof. Zeman Zbyněk dle požadavků AI, která je v pozadí navrhované dohody. O připravovaném návrhu dohody bude informován ministr školství ČSR k přijetí vlastních opatření.

K účasti na letošní LŠSS[115] v Brně byl S. Grantovou vyslán pracovník společnosti pro vědu a umění[116] člen AI Mark Cornwall, který v ČSSR kontaktoval neustanoveného sig[natáře] CH-77 z Brna, od něhož získal informace o dalších záměrech CH-77, a dále Cornwall prověřoval možnost získání bytu v Praze pro ubytování a schůzky kurýrů AI. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 371, *strojopis.*

113 Mjr. RSDr. Václav Kubíček (nar. 22. 1. 1941), od května 1987 do reorganizace v srpnu 1988 náčelník 3. odboru X. správy SNB. Poté starší referent specialista 3. oddělení 3. odboru II. správy SNB.

114 Stefanie Grant (nar. 31. 12. 1939) založila v roce 1964 a vedla první výzkumné oddělení Amnesty International v Londýně, které se zabývalo vyhledáváním a ověřováním případů porušování lidských práv. Později reprezentovala AI ve Washingtonu D.C., vedla výzkumné oddělení v úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky v Ženevě a působila v dalších významných funkcích. Je dodnes respektovanou vědeckou pracovnicí v oblasti migrace, uprchlíků a dalších sfér lidských práv.

115 Letní škola slovanských studií.

116 Společnost pro vědy a umění (SVU) byla založena českými a slovenskými exulanty v USA v roce 1958, aby podporovala výsledky práce intelektuálů pocházejících z Československa.

Rok 1988

Dokument č. 48

19. 2. 1988 – Vyhodnocení plnění úkolů přijatých ke zkvalitnění výslednosti agenturní práce – odpověď na dožádání, č. j. VN-0094/4-88, npor. Široký[117], náčelník 4. odboru pplk. Josef Beneš, s. 15.

[...] K bodu: e) konkrétní přínos výjezdové agentury při odhalování a eliminaci záměrů vnějšího protivníka a propojenost na vnitřní báze (akce):

[...]

TS SLÁVA, č. sv. 11624, 2. odbor X. S SNB – konkrétní změny AI[118]

TS MARCO, č. sv. 9967 – konkrétní činnost italské sekce AI [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 1003, *strojopis.*

Dokument č. 49

15. 2. 1988 – Informace a návrh stanoviska k dopisu Amnesty International, náčelník X. S SNB [plk. Zdeněk Wiederlechner], č. j. VN-269/4-88, adresát – I. NMV genmjr. Ing. Alojz Lorenc CSc[119].

NÁČELNÍK X. SPRÁVY SNB

V Praze dne 15. 2. 1988
Výtisk číslo: 3
Přílohy: 1/4
VN-009/4/03-88

Vážený soudruh
Genmjr. Ing. LORENC Aloiz, CSc.
I. náměstek MV ČSSR
P r a h a[120]

Věc: Informace a návrh stanoviska k dopisu Amnesty International[121]

Vážený soudruhu,

Na základě pokynu předkládám informaci a návrh stanoviska, které byly zpracovány ve spolupráci s 1. odborem Správy vyšetřování StB.

Se soudružským pozdravem[122]

I N F O R M A C E[123]

117 Npor. Libor Široký (nar. 9. 10. 1953), starší referent 3. oddělení 4. odboru X. správy SNB.

118 TS „Sláva" – Václav Slavík (nar. 22. 3. 1931). Registrován 2. 9. 1976 jako KTS, krycí jméno „Ekonom", reg. č. 11624, 22. 12. 1976 změněna kategorie na agent, krycí jméno „Sláva". Svazek byl skartován jako živý 8. 12. 1989.

119 Genpor. Ing. Alojz Lorenc, CSc. (nar. 21. 6. 1939), od roku 1985 do konce roku 1989 I. náměstek ministra vnitra Vratislava Vajnara (po odvolaném Jánu Kováčovi).

120 Podtrženo v originále. Jde o návrh stanoviska k neuvedenému dopisu Amnesty International.

121 Podtrženo v originále.

122 Podpis nečitelný, pravděpodobně Zdeněk Wiederlechner.

123 Podtrženo v originále.

Amnesty International je mezinárodní organizace založená smlouvou soukromých osob. Hospodářská a sociální rada OSN přiznala Amnesty International status poradní organizace II. stupně při Komisi pro lidská práva a Podkomisi pro zabránění diskriminace a ochranu menšin. Nestala se však součástí OSN.

Amnesty International byla založena skupinou amerických a britských právníků v roce 1961. Podle přijatých stanov má vyvíjet činnost směřující k propuštění politických vězňů, materiálně a ideově podporovat osoby, které jsou stíhány nebo jinak omezovány v rozporu s ustanoveními Všeobecné deklarace lidských práv pro své politické názory a činnost, náboženské přesvědčení, barvu pleti nebo jazyk.

Status Amnesty International a veškerá její činnost jsou podřízeny buržoaznímu protirevolučnímu pojetí. Svoji podporu poskytuje pouze osobám, které se nedopouštějí násilí. Mezi stoupence násilí v praxi zařazuje i všechny účastníky revolučního komunistického a dělnického hnutí a národně osvobozovacího boje. Na venek se vydává za neutrální organizaci, ve skutečnosti však stojí na pozicích fixace buržoazního řádu.

Praktickou stránkou činnosti se zaměřuje na mapování případů výše uvedeného charakteru, protestní nátlakové akce a hmotnou podporu postižených osob ve všech státech světa. Více než dvě třetiny kampaní jsou však adresovány do socialistických zemí. V činnosti Amnesty International se projevují synchronizační prvky s ideodiverzními centry. Hlavním informačním zdrojem z ČSSR je tzv. Výbor na ochranu (sic) nespravedlivě stíhaných (VONS) a zprostředkovatelem těchto informací jsou nepřátelská emigrantská seskupení např. Palach Press Agency.[124]

Amnesty International řídí svoji činnost z londýnského centra, fungujícího režimově. Činnost je financována z údajných soukromých zdrojů, které jsou přísně utajovány. Mimo centrální orgány s rozsáhlým administrativním aparátem a moderním technickým zázemím udržuje asi v 35 zemích kanceláře, řídící národní sekce, pracující na bázi aktivistů.

Za rok 1987 bylo ze strany Amnesty International v ČSSR registrováno celkem 26 324 protestů. Protestní dopisy zasílané státním orgánům a jejich funkcionářům se předmětně týkaly převážně osob z prostředí vnitřního protivníka:

Jiřího WOLFA, Heřmana CHROMÉHO, Petra POSPÍCHALA, Pavla WONKY, Pavla KŘIVKY[125] a dalších. V minulosti byly zaznamenány snahy o založení národní sekce Amnesty International i v ČSSR. Mimo výše uvedenou činnost byly dokumentovány balónkové akce z území Rakouska. Touto formou chtěla Amnesty International získat další zdroje informací z ČSSR.

124 Nezávislou tiskovou agenturu Palach Press Limited založil v roce 1974 v Londýně exulant Jan Kavan. Agentura dopravovala z ČSSR dokumenty Charty 77, VONS a další dokumenty z disentu a šířila je po světě.

125 Jiří Wolf, signatář Charty 77, byl opakovaně dlouhodobě vězněn, nejprve za spáchání trestného činu podvracení republiky od roku 1978 celkem 3,5 roku a od roku 1983 pak šest let za podvracení republiky a ohrožení státního tajemství. Heřman Chromý (nar. 29. 9. 1947), básník, disident, signatář Charty 77. V roce 1986 byl odsouzen na dva roky odnětí svobody nepodmíněně za spáchání trestného činu podvracení republiky. Petr Pospíchal (nar. 16. 4. 1960), původně tiskař, signatář Charty 77, člen VONS, nezávislý publicista, po listopadu 1989 politik a diplomat. Poprvé byl uvězněn a odsouzen v roce 1978 na 11 měsíců odnětí svobody za trestný čin pobuřování, podruhé byl zatčen v roce 1981 a odsouzen na 18 měsíců, dále byl mnohokrát zadržen a nezákonně mučen. Pavel Wonka (23. 1. 1953

Jiří WOLF, nar. 5. 1. 1952, je signatářem Charty 77. Dne 16. 5. 1983 bylo proti jmenovanému zahájeno trestní stíhání pro trestný čin poškozování zájmů republiky v cizině (§ 112 T[trestního] Z[zákona]). Trestní stíhání bylo vedeno vazebně a ukončeno 8. 7. 1983 podáním návrhu na obžalobu pro trestné činy podvracení republiky (§ 98 odst. 1, 2 písm. a) TZ) a ohrožení služebního tajemství (§ 173 odst. 1, 3 TZ). Městský soud v Praze uznal jmenovaného vinným rozsudkem č.j.: 1T 18/83 a odsoudil jej k trestu odnětí svobody v trvání 6 let nepodmíněně s výkonem trestu ve III. nápravně výchovné skupině. Dále byl jmenovanému uložen trest propadnutí zajištěných závadových písemností a ochranný dohled na dobu tří let. Obviněný se proti rozsudku neodvolal. Odvolání obhájkyně bylo Nejvyšším soudem ČSR zamítnuto na základě písemného prohlášení WOLFA, že jednání obhájkyně je v rozporu s jeho vůlí.

WOLF byl v minulosti již čtyřikrát soudně trestán za majetkovou trestnou činnost, trestnou činnost proti republice a útok na veřejného činitele.

Zdravotní stav WOLFA je dobrý. Při nástupu výkonu trestu si stěžoval na vředovou chorobu a záněty spojivek. Vyšetření vředovou chorobu vyloučilo. Ve výkonu trestu se jmenovanému zhoršila zraková a sluchová ostrost. Byly mu předepsány brýle a byl přeřazen do méně hlučného provozu.

WOLF je ve výkonu trestu neukázněný. Za dobu výkonu trestu si podal celkem pět stížností, z nichž jedna byla hodnocena jako oprávněná. Stanovisko k poslední stížnosti z roku 1987, která se týkala léčebné péče a korespondence, zaslané ministerstvu spravedlnosti ČSR, není dosud známé.[126]

Ervín MOTL[127], nar. 20. 7. 1948

Dne 3. 6. 1986 bylo zahájeno trestní stíhání pro trestný čin podvracení republiky podle § 98 odst. 1 TZ a dne 2. 7. 1986 bylo vzneseno obvinění pro tentýž trestný čin proti jmenovanému. Trestná činnost spočívala v tom, že nejpozději od roku 1983 do března 1986, zejména na pracovišti n. p. Rudý Letov Praha 9, kde byl zaměstnán jako požárník, slovně napadal v přítomnosti více osob socialistické společenství a státní zřízení republiky, zejména vedoucí úlohu KSČ, osobu prezidenta republiky, spojenecké a přátelské vztahy republiky k SSSR a čelné představitele SSSR a veřejným poslechem relací nepřátelských rozhlasových stanic Hlas Ameriky a Svobodná Evropa umožňoval šíření pobuřujících projevů proti socialistické společnosti a státnímu zřízení republiky, přičemž z charakteru jeho jednání je zřejmé, že jednal z nepřátelství k tomuto zřízení.

–26. 4. 1988), disident a politický vězeň. Poprvé byl uvězněn a odsouzen na 14 měsíců, podruhé na 21 měsíců a potřetí byl nepravomocně odsouzen na pět měsíců za nedodržování ochranného dohledu. Ve vazbě zemřel v důsledku zanedbání lékařské péče.

126 Jiří Wolf byl propuštěn z vězení až po odpykání celého trestu, tedy 17. 5. 1989. Poté se ještě musel podrobit až do listopadu 1989 ochrannému dohledu. Znamenalo to pravidelně se hlásit na oddělení Veřejné bezpečnosti, odjíždět z místa bydliště jen na povolení a dodržovat ještě další omezení svých občanských práv.

127 Ervín Motl (nar. 20. 7. 1948) byl v roce 1987 odsouzen Městským soudem v Praze ke třem rokům odnětí svobody nepodmíněně za spáchání trestného činu podvracení republiky spočívajícího v jeho politických diskusích se spolupracovníky na pracovišti Motorlet Jinonice. Nejvyšší soud rozsudek v březnu 1987 potvrdil. E. Motl byl podmíněně propuštěn v březnu 1988 po 20 měsících výkonu trestu.

Vyšetřování trestné činnosti Ervína MOTLA bylo prováděno vazebně od 2. 7. 1986 do 25. 8. 1986.

Jmenovaný byl odsouzen Obvodním soudem pro Prahu 9 dne 27. 11. 1986 rozsudkem č.j.: 1 T 26/86 k odnětí svobody na dobu tří let nepodmíněně s výkonem trestu v I. nápravně výchovné skupině a k zabrání věcí.

Informace o zdravotním stavu a pracovní morálce jmenovaného z Ústavu nápravné výchovy byly vyžádány, ale dle stanoviska náčelníka Správy Sboru nápravné výchovy v Praze lze tyto informace sdělit jen se souhlasem ministra spravedlnosti ČSR.

Z uvedeného vyplývá, že jmenovaní byli řádně souzeni dle platných právních norem a že ze strany Amnesty International se jedná o vměšování do vnitřních záležitostí ČSSR.

Doporučuji dopis generálního tajemníka Amnesty International Larry COXe vzít na vědomí. S ohledem na charakter organizace a její činnosti doporučuji na protesty Amnesty International nereagovat, eventuální odpověď na dopis by mohla být vykládána de facto jako uznání oprávněnosti jejího působení ve vztahu k ČSSR.

ABS, f. A 36, inv. j. 757, strojopis.

Dokument č. 50
3. 1. 1989 – Vyhodnocení plnění ročního plánu práce 4. odboru X. S SNB za rok 1988, č.j.: CB-00222/12-89, náčelník 12. odboru II. správy SNB pplk. Beneš Josef, s. 7.

[...] V problematice Amnesty International byl v součinnosti s 11. odborem na zasedání Mezinárodní rady AI vyslán TS SLAVA (sic). Na základě činnosti TS byly získány materiály hodnotící činnost AI v uplynulém roce a plány organizace na rok 1989. Na základě nízké efektivity rozpracování problematiky byly podrobeny analýze dosud získané poznatky o AI s cílem připravit návrh účinných opatření směřujících ke kontrarozvědné ochraně proti jejímu negativnímu působení. [...]

ABS, f. A 36, inv. j. 328, strojopis.

Rok 1989

Dokument č. 51
2. 2. 1989 – Praha, II. správa SNB, 12. odbor. Amnesty International, metodický materiál – postoupení, č. j. CB-00483/12-89, náčelník 12. odboru pplk. Josef Beneš, vyřizuje kpt. Spurný [128].

II. správa SNB 12. odbor [129] Dne 2. 2. 1989
CB-00483/12-89

128 Kpt. JUDr. František Spurný (nar. 8. 7. 1953), starší referent specialista 2. oddělení 12. odboru II. správy SNB.

129 Příjmové razítko Ministerstvo vnitra II. správa SNB. Došlo 18. 2. 1989, č. j. CB-00397/03-89, Přílohy: 1/8. Rukou připsáno: *s. Husek po využití F 3. Husek v. r.*

Přísně tajné
Prvopisem!
Počet listů: 1
Přílohy: 1/8

II. správa SNB
AIPO
PRAHA

Věc: Amnesty International, metodický materiál – postoupení

V příloze Vám postupuji k využití základní koncepci dalšího rozpracování organizace Amnesty International. V následujícím období bude upřesňována podle vývoje operativní situace.

Vyřizuje: kpt. Spurný (l[inka] 8867)

Náčelník 12. odboru II. S-SNB
pplk. BENEŠ Josef v. r.

Příloha k č. j. CB-00483/12-89
II. správa SNB
12. odbor

V Praze, dne 16. 1. 1989
Přísně tajné
Počet listů: 8
Výtisk č. 11

AMNESTY INTERNATIONAL – základní koncepce dalšího rozpracování

Organizace byla založena r. 1961 v Londýně jako nevládní, nezávislá organizace s mezinárodní působností. Jejím statutem (sic) je ochrana tzv. „vězňů svědomí" tj. osob pronásledovaných pro své názory, rasu či vyznání. Rovněž se staví za myšlenku zrušení trestu smrti.

Široce proklamovaná a vždy zdůrazňovaná nezávislost organizace disponující značnými materiálními prostředky nachází v kap[italistických] zemích podporu stále vyššího počtu obyvatel. Zejména v Norsku, Holandsku i Dánsku prudce vzrůstá počet skupin pracujících pro AI. Přispívá k tomu i uznání AI organizacemi UNESCO, OSN, OAS, OAJ[130] a Evropská rada, jakož i udělení Nobelovy ceny míru v r. 1977.

Finanční prostředky jsou podle sdělení AI získávány především členskými příspěvky. Operativní cestou však bylo zjištěno, že AI byla dotována různými soukromými firmami, např. fy. MEKENSEY & Co., rovněž byly poskytnuty prostředky Fordovy nadace a fondu Rockefellera.

AI je centralizovaná organizace. Všechny poznatky se soustřeďují v Mezinár[odním] sekretariátu nacházejícím se na adrese: V. Británie, Londýn, 1. Easton Street, United Kingdom. Tomuto středisku jsou rovněž poukazovány finanční prostředky.

130 Organizace amerických států a Organizace africké jednoty.

Ve středisku dochází ke zpracování poznatků a rozhodnutí, komu budou předány s příslušným návodem k realizaci, přičemž se využívají nejen národní sekce, ale rovněž přímo skupiny či tzv. individuální členové AI. Buď je „případ" přidělen přímo konkrétní skupině, nebo je využito měsíčníku NEWSLETTER ke zveřejnění zájmového případu s tím, že odběratelé se zachovají podle zveřejněného doporučení, v němž je poukázáno na zákonné ustanovení či smlouvu, která je porušena.

Výběr „případů" je prováděn na návrh skupin ústředím, popř. je přímo vybrán ústředím. Důraz je kladen [na to], aby osoba vyvolená AI nepoužívala násilí, ani násilí neobhajovala. Žádná národní skupina se nesmí zabývat případy vlastní země. Vyvolená osoba, kterou začne AI materiálně či morálně podporovat, může být zvolena tzv. „vězněm roku" nebo kratšího období, které je pak obdobím podpory. Dlouhodobé (několikaleté) akce se zaměřují převážně na změnu právních ustanovení (např. trestu smrti).

Spolupráce AI v jednotlivých akcích s emigrantskými a politickými organizacemi je možná jen po konzultaci se svými národními sekcemi nebo mezinár. sekretariátem.

Získávání poznatků je prováděno především na základě činnosti členské základny, spoluprací s opozičními skupinami, popř. jejich styky, prostřednictvím písemných kontaktů se státními institucemi i soukromými osobami, cestou emisarů přijíždějících do zájmových oblastí.

V práci využívá efektivní a rozvětvené reklamní sítě zejména solidní polygrafické báze vydavatelství „AI Publisher" v Londýně.

Využití informací získaných AI a rovněž vypracovaných přehledů o porušování lidských práv je prováděno západními vládami k nátlakovým akcím proti socialistickým státům, západními firmami k sabotování hospodářských dohod. Uvnitř kap[italistických] států je práce AI využívána k ovlivňování nejširších vrstev k protikomunistickým náladám.

Celá činnost AI směřuje ke snaze legalizovat v soc[ialistických] zemích opoziční skupiny i jednotlivce a vynucovat na st[átních] orgánech jejich beztrestnost při provádění činnosti poškozující soc[ialistický] stát.

Činnost v letech 1987–1988 proti ČSSR spočívala v zasílání dopisů institucím, gen[erálnímu] prokurátoru, pracovníkům NVÚ, představitelům státu. Bylo v nich požadováno přezkoumání odsouzení osob podle I. hlavy tr[estního] z[ákona], poskytnutí zvýšené zdravotní pomoci nebo urychlení vyšetřování a soudního procesu. Dopisy byly z různých států světa, zejména Holandska, NSR, Francie, Itálie, Rakouska, Anglie, Švýcarska. Jen v málo případech stejná skupina AI intervenovala pro různé osoby v ČSR jako např. skupina AI č. 1027 z NSR.

Při intervencích byl zejména využíván čl. 12 a 19 „Mezinárodního paktu o občanských a politických právech občanů" k poukazování na porušování jeho ustanovení, který byl ČSSR ratifikován 23. 12. 1975.

Z článku 19 zmíněného dokumentu jsou AI využity vždy jen první dva odstavce, přičemž třetí odstavec podmiňující použití předchozích je úmyslně opomíjen.

S odvoláním na mezinárodní dokumenty OSN jsou právnímu systému ČSSR vytýkána ustanovení §§ zák[ona] č. 140/69 Sb.: § 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 280 a 29.

V roce 1988 byla ze strany AI zjištěna snaha organizovat na území ČSSR hladovku na podporu propuštěných politických vězňů. Do této akce byly zapojeny: organizace INTERNATIONALE GESSELSCHAFT FÜR MENSCHENRECHTE[131] a skupina K-231 z Kanady.

Výsledky práce AI jsou zneužívány různými podnikateli a organizacemi při smluvních jednáních k vyvozování nátlaku na své obchodní partnery v ČSSR (např. dopis adresovaný řediteli CK ČEDOK od ředitele Americké společnosti cest[ovních] kanceláří poukazující na porušení lidských práv v ČSSR).

Rovněž jsou záminkou při mezinárodních jednáních ke zdržování a zabraňování dosažení konkrétních výsledků.

Z pohledu zájmů ČSSR lze konstatovat že:[132]

1) nelze zabránit písemným akcím prováděným AI proti ČSSR

2) nelze ustanovit skupiny z jednotlivých zemí, které budou využity proti ČSSR

3) nelze v plné míře zamezit získávání poznatků AI z ČSSR k osobám odsouzeným podle hl[avy] I tr. z., jakož i poměrům v NVÚ

4) je nutné předpokládat, že proti ČSSR se stejnými cíli jako AI budou vystupovat i čs. emigrantské organizace (viz hladovka na podporu čs. politických vězňů org. K-231)

5) nelze zamezit spolupráci mezi AI a opozičními skupinami v ČSSR.

Vzhledem k tomu navrhuji k omezení činnosti AI proti ČSSR:

1) zabránit vzniku skupiny AI v ČSSR (je zřejmé, že by byla využita proti zemím soc. tábora)

2) infiltrovat poznatkový fond AI operativně výhodnými informacemi, kterých by později mohlo být využito v kontrapropagandistických opatřeních (dlouhodobý program)

3) narušovat tok informací od opozičních skupin vztahujících se k programům AI

4) zjišťovat poznatky o plánovaných akcích proti ČSSR a stycích na čs. emigrantské organizace i opozici v ČSSR, soustřeďovat důkazní materiál o protičeskoslovenské činnosti AI

5) zjišťování forem a metod práce z pohledu centra i jednotlivých národních sekcí

6) rozpracovávat stoupence zjištěné v ČSSR s cílem jejich operativního využití

K zajištění plánovaných směrů navrhuji provádění následujících opatření:

A) Agenturně operativní činnost

a) Ze stávající ag[enturní] sítě zjistit agenturu mající kontakty na:

– centrálu AI

– na sekce AI a jednotlivé členy

agenturní síť podchytit i na příslušných S StB v krajích

b) provádět typování agentury z řad osob, u nichž je předpoklad, že s nimi AI naváže kontakt.

131 IGFM byla založena ve Frankfurtu nad Mohanem jako výbor zaměřený na monitorování porušování lidských práv v ČSSR, ale sídlila ve Vídni. Viz HOHENAU, Wilhelm – MORAWITZ, Johann – VANĚČKOVÁ, Dagmar: Co je IGFM. *INFOCH*, 1987, č. 3, s. 22–23. Materiálně a morálně podporovala politické vězně, zejména v ČSSR, a lidi pronásledované za nenásilné projevy svého přesvědčení. Aktivistka IGFM Dagmar Vaněčková, novinářka a signatářka Charty 77, zemřela 4. 5. 2015 ve věku 82 let.

132 Podtrženo v originále.

Zaměřit se na osoby z řad styků a příbuzných odsouzených podle I. hl. tr. z. Následně tipovat z osob, které byly AI písemně kontaktovány.

c) provést výběr agenturní sítě, která bude realizovat předávání operativně výhodných informací pracovníkům AI (je nutno mít na zřeteli, že informace jsou v centrále AI podrobovány analýze).

d) Provádět podstavy agentury do centra AI v Londýně i do národních center a skupin se zaměřením na NSR, Rakousko a Itálii.

B) Technická opatření

1) Vytypovat a využívat ZTÚ PŘESTAVBA/M[133] ke kontrole spojení na skupiny AI a centrálu.

2) Ustanovené pracovníky AI kontrolovat po dobu pobytu na území ČSSR k zjištění jejich činnosti a stykové báze všemi dostupnými prostředky.

3) V případě ubytování v hotelích u pracovníků AI využít prostředků IV. a VI. S SNB[134] k zajištění zájmových materiálů.

4) Podrobovat vytipované pracovníky AI celním prohlídkám s cílem dokumentace popř. odebrání vyvážených materiálů.

C) Administrativní opatření

1) Ustanovit [zavést] T[rvalou] B[lokaci] pracovníků centra AI a osob využívaných AI

2) Vyhodnocovat intervence ve prospěch odsouzených s cílem ověření:

a) oblast (zemí) zájmu projevenou skupinami AI o ČSSR

b) místa, z nichž je věnována pozornost ČSSR

c) zda se proti ČSSR neustavila speciální skupina

d) získané poznatky srovnávat s informacemi z dalších pramenů k zjišťování kanálu informace

3) Vyhodnocovat tiskoviny AI vztahující se k ČSSR.

4) Připravit námět [zpravodajské] hry k zásobování AI operat[ivně] výhodnými informacemi (k odsouzeným pro násilnou činnost, krádeže a zpronevěry, k situaci v NVÚ atd.). Nutno se seznámit s možnostmi právních konfliktů s AI či jednotlivými osobami, vydavatelstvími atp. Rovněž se seznámit s možnostmi intervence v OSN proti činnosti AI.

5) Připravit texty odpovědí na uplatňované intervence, a to ze strany st. orgánů, přičemž zvážit i možnosti využití jednotlivců (např. advokátů, pracovníků NVÚ, lékařů) s využitím

a) koncepce poukázání na úřední jazyk v ČSSR[135]

b) ve vybraných případech poukázání na nekompetenčnost

c) poukázání na neúplnost informace o čl. 2 a 19 Charty OSN ze strany pisatele.

133 ZTÚ (zpravodajsko-technický úkon) Přestavba byl krycí název StB pro telefonní odposlech. M za lomítkem znamenalo pravděpodobně úpravu pro odposlech hovorů do zahraničí (mezinárodní).

134 V tomto případě jde nejspíše o spolupracovníky Správy sledování StB (IV. správy SNB) a technická zařízení Správy výkonné operativní techniky (VI. správy SNB), které byly k dispozici v cizineckých hotelích.

135 Na tomto místě byla v dokumentu tato poznámka: *Intervence provedené písemně AI byly v mateřském jazyce intervenující osoby nebo v angličtině.* Upozorňovala na možnost odmítnout dopis, který nebyl napsán v úřední řeči ČSSR.

D) Součinnostní opatření

1) S pracovníky problematik K-231 a VONS projednat vzájemné poskytování informací vztahujících se na činnost AI v oblastech:

– sdělování informací do zahraničí o postizích členů uvedených organizací i dalších osob v souvislosti s protispolečenskou činností

– informací k odsouzeným, pracovníkům justice, k NVÚ atd.

– signalizace odsouzení členů VONS, K-231, Charty 77

2) S příslušnými prac[ovníky] S StB v krajích projednat situaci po problematice AI a stanovit konkrétní směry spolupráce zejména:

– signalizaci výskytu „intervencí" v kraji, včetně jejích vyhodnocení podle kritérií [bodu] C-2 tohoto zaměření

– signalizaci zasílání informací se specifikou uvedenou v bodě D-1 [tohoto] zaměření

– signalizovat výskyt pracovníků AI u jednotlivců i st. orgánů

– signalizaci výjezdu agentury na kontakt s AI

– odsouzení osob podle hl. I. tr. z.

3) S I. S SNB k výměně informací o připravovaných akcích AI v zahraničí, o průběhu a o kádrovém složení centrály AI, popř. signalizaci příjezdu pracovníků AI do ČSSR.

4) Při mezinárodních jednáních stanovit společný postup proti AI (v minulosti při jednání se sov[ětskými] přáteli bylo dohodnuto stanovisko úplné ignorace organizace AI. V současné době jsou přáteli[136] o AI publikovány propagandistické materiály a na území MLR je připravováno zřízení sekce AI).

Plnění úkolů vytyčených v této koncepci bude vyhodnoceno k 30. 11. 1989 a dle analýzy vývoje operativní situace budou úkoly dále konkretizovány.

Vypracoval:
kpt. SPURNÝ

VSRS 2. oddělení
mjr. ULČ Jaromír v. r.[137]

Náčelník 12. odboru II. S SNB: pplk. BENEŠ Josef v. r.

ABS, f. A 34/1, inv. j. 466, strojopis.

Dokument č. 52

21. 3. 1989 – Průběžná informace o výsledcích činnosti za I. čtvrtletí 1989, II. S SNB 12. odbor[138], č. j.: 00460/12-89, zpracoval npor. Široký, schválil náčelník 12. odboru pplk. Josef Beneš, s. 8–10.

136 Narážka na přátele, tedy režimy v jiných zemích východního bloku, upozorňuje na skutečnost, že v té době již byla Amnesty International někde tolerována.

137 Mjr. Jaromír Ulč (nar. 20. 5. 1950), vedoucí starší referent specialista 2. oddělení 12. odboru II. správy SNB.

138 Náplní práce 12. odboru II. správy SNB bylo „kontrarozvědné rozpracování ideodiverzních center a emigrantských seskupení".

[...] V problematice Amnesty International (AI) byly zachyceny zásilky měsíčníků AI NEWSLETTER v angličtině adresované převážně na představitele organizací N[árodní] [Fronty],[139] školských a vědeckých institucí, organizace zahraničního tisku a církevní představitele. Nebyly zde informace o ČSSR.

Zjištěn byl kontakt sov[ětského] st[átního] příslušníka PONOMAREVA, tajemníka Mezinárodního střediska odborových práv SOF v Praze na Rony NEJÍŘE[140] z Mezinárodního sekretariátu AI v Londýně. O skutečnosti byli informováni sov[ětští] přátelé.

V rámci rozpracování byli ustanoveni vedoucí představitelé Mezinárodního sekretariátu AI včetně objektů na území Londýna, v Anglii, v nichž pracují.

V lednu 1988 zaslala španělská skupina AI z Madridu leták „Za lidská práva dnes" 5 osobám, signatářům CH 77, přičemž odpovědi měly být zaslány mezinárodnímu středisku AI. Odpovědné odbory byly informovány, ohlas na tuto akci nebyl, odbory rozpracovávající tyto osoby nereagovaly.

Po rozhovoru pracovníků ČSMV[141] FIALY[142] a NOVÁKA s pracovníky národní sekce AI v NSR E. MÜLLEROVOU a Klausem WALTEREM (listopad 1988) předala MÜLLEROVÁ ČSMV urgentní výzvy v případech NAVRÁTILA[143] a POLANSKÉHO[144].

Protestní dopisy intervenující za propuštění politických vězňů adresované na stranické, státní představitele ČSSR, soudy i prokuratury v ČSSR byly odesílány zejména z NSR, Anglie, Francie, USA a Švýcarska. Celkem bylo podchyceno 20.066 zásilek

139 Národní fronta byla formálně zastřešující strukturou nad povolenými politickými stranami, společenskými a zájmovými organizacemi v ČSSR. Jejím hlavním úkolem bylo zastupovat zájmy KSČ a podřízené organizace podle jejích intencí řídit.

140 Ponomareva ani Nejíře se nepodařilo identifikovat.

141 Československý mírový výbor byl založen v roce 1968 k reprezentaci oficiálních postojů ve světovém mírovém hnutí. Plně podporoval postoje SSSR.

142 Ivan Fiala (nar. 30. 4. 1950), agent, krycí jméno „Referent", reg. č. 7113, registrován 3. 4. 1974 (KTS do 23. 12. 1974). Postupně veden u II-1-3, X-3-2, X-4-3 a II-12-3, svazek byl ale dle registru svazků zničen 8. 12. 1989. Agent „Referent" byl využíván především do akce „Odklon" (pacifistické hnutí), působil v československém mírovém hnutí.

143 Augustin Navrátil (22. 12. 1928 – 2. 5. 2003), povoláním železniční dělník. Jeho aktivity pro šíření katolického samizdatu a prosazování náboženských svobod se snažila státní moc paralyzovat různými způsoby. V listopadu 1985 byl vzat do vazby, od prosince 1985 internován na uzavřeném oddělení Psychiatrické léčebny v Praze-Bohnicích. Okresním soudem v Kroměříži mu byla nařízena ochranná léčba, která probíhala od března 1986 v Psychiatrické léčebně v Kroměříži do října 1986, kdy byla změněna na ambulantní. V listopadu 1987 sestavil Navrátil petici *Podněty katolíků k řešení situace věřících občanů v ČSSR* s 31 požadavky k obnovení náboženských svobod v Československu, kterou podpořil v lednu 1988 František kardinál Tomášek a podepsalo ji tehdy neuvěřitelných více než 500 000 občanů. V roce 1988 byl Augustin Navrátil trestně stíhán, mj. pro pomluvu, v září 1988 byla soudem opět nařízena jeho ústavní psychiatrická léčba. Na podzim 1988 vznikl občanský Výbor na obranu Augustina Navrátila. V únoru 1989 byla ústavní léčba změněna na ambulantní.

144 Ivan Polanský (22. 3. 1936 – 27. 12. 2015), technický úředník a vydavatel náboženského samizdatu. Od listopadu 1987 byl ve vazbě, stíhán pro podvracení republiky na základě písemností, které u něj StB našla při domovní prohlídce. V květnu 1988 upozorňoval VONS na zhoršování jeho zdravotního stavu, protože Polanského žádostem o hospitalizaci nebylo ve vazbě vyhověno. V červnu 1988 byl Krajským soudem v Banské Bystrici odsouzen k trestu čtyř let odnětí svobody nepodmíněně za vydavatelskou činnost v oblasti samizdatu. Poté se VONS obrátil na zahraniční veřejnost s výzvou k solidaritě. Nejvyšší soud SSR odvolání zamítl a rozsudek potvrdil. V prosinci 1988 byl Ivan Polanský podmínečně propuštěn.

a z různorodosti zásilek není možno dosud určit oblast, z níž je organizována činnost AI proti ČSSR.

V ČSSR byl zaznamenán kontakt René MATOUŠKA[145] na rakouskou sekci AI, který vyhlásil hladovku na podporu CH 77.

Mimo AI působila do ČSSR i Mezinárodní společnost pro lidská práva[146] – pracovní skupina pro ČSSR, která působí v NSR, Rakousku a Švýcarsku. Zasazovala se o obhajobu osob, jimž poskytuje ochranu i AI.

V únoru 1989 byl pochycen příjezd funkcionářky odnože AI „ARTICLE 19" zabývající se ochranou novinářů. Zde uskutečnila styk s objektem akce LANCASTER.

ABS, f. A 36, inv. j. 328, strojopis.

Rozpracování Amnesty International II. správou SNB nepochybně pokračovalo až do závěru roku 1989. Dokládají to i registrované dokumenty v jednacím protokolu 12. odboru II. správy SNB. Souhrnná vyhodnocení za rok 1989 nicméně již nebyla zpracována nebo se nedochovala.

145 René Matoušek (13. 7. 1951 – 27. 3. 1992), signatář Charty 77, byl v první polovině osmdesátých let odsouzen za pobuřování, spočívající v údajném rozšiřování protistátních letáků. V roce 1988 distribuoval otevřené kritické dopisy čs. institucím.

146 V originále Internationale Gesellschaft für Menschenrechte (IGFM) – viz výše.